

Příloha č. 1: Rozhovor č. 1 - Respondentka paní Alena a žák Petr

Škola: Trutnov, město
Pohlaví vyučujícího: žena
Léta praxe: 23 let
Ročník: 2.

1. Základní údaje o dítěti

Jakého pohlaví je dítě?

Muž.

Kolik je mu nyní let?

8 let.

Jaká doba uplynula od rozvodu jeho rodičů?

1 měsíc

V době rozvodu mu tedy bylo...

8 let.

Komu bylo dítě po rozvodu svěřeno?

Matce.

Má sourozence?

Ano dva. Jeden starší, jeden mladší.

Navštěvuje dítě pedagogicko-psychologickou poradnu nebo jiná zařízení tohoto typu?

Psychologickou poradnu.

Poznala jste podle změn u dítěte, kdy začaly rodinné problémy, které pak vyvrcholily rozvodem rodičů?

Poznala, bylo to v době rozvodu.

Dokážete určit, v kterém období se změnilo chování dítěte? Jestli to bylo před rozvodem, ihned po rozvodu, dlouho po rozvodu...

Při odchodu otce od rodiny.

A ten odešel kdy?

Nejdřív odešel od rodiny a pak se rozvedli. Asi v listopadu, takže měsíc před rozvodem.

O problémech v rodině tedy víte. Odkud jste se o nich dozvěděla?

Od matky dítěte.

Vědělo dítě, že se jeho rodiče rozvádějí?

Nevědělo.

Jak často se dítě stýká s rodičem, se kterým nežije?

Jednou za čtrnáct dní v sobotu a v neděli.

Je Vám známo, že by došlo časem k přerušení kontaktu s druhým rodičem?

Nedošlo.

Jaký vztah má dítě s otcem?

Dobrý.

Je Vám známo, zda mají rodiče nové partnery?

Co vím, tak nemají.

Kdo chodil dříve a kdo chodí teď na třídní schůzky a snaží se řešit problémy dítěte?

Vždy jen matka dítěte.

Vy jste vlastně v kontaktu jen s matkou?

Ano.

Mají rodiče problémy s financováním školních záležitostí? Nebo s domluvou ohledně dovozu, odvozu dítěte na určité místo?

Určitě, protože zatím nemají vyřešený financování a tři děti a jedna matka jsou v rodině. A jinak je všude včas.

To bylo tak vždy?

Ne, dřív to šlo.

Můžete říci, že se dítě již s porozvodovou situací vyrovnalo, problémy již pominuly a vše je jako v době před rozvodem?

Zdánlivě ano, ale myslím si, že ne. Je to krátká doba.

Z čeho usuzujete, že ano či ne?

Chová se jako dřív, není na něm vidět žádná změna, než jakéj byl dřív. Takže navenek jo.

Od rozvodu je to jen jeden měsíc, po jaké době tedy můžete říct, že se dítě vrátilo do původního stavu, jaký byl před rozchodem?

Teď v posledním týdnu nevidím už žádný problémy.

2a. Oblast chování a citového prožívání

Pozorovala jste změny v chování a citovém prožívání dítěte před a po rozvodu?

Určitě v chování. Hm, v prožívání, myslím, že v tom období, pro něj bylo nejtěžší, když otec odešel a to se to projevilo i po té citové stránce emoční. Kolem těch Vánoc.

Kdy jste si jich všimla?

Během odchodu otce od rodiny. Bylo to nenadálé.

Tedy v období, kdy se od sebe rodiče odstěhovali se chování dítěte změnilo.

Ano.

Ovládal své emoce?

Ne.

Je chování dítěte vzhledem k věku v normě?

Ano.

A bylo vždy?

Ano.

Jaké má dítě postavení v kolektivu?

Je to nenápadný, tichý, málo aktivní.

Změnilo se jeho postavení po rozvodu rodičů?

Role ve třídě se nezměnila.

Změnil se přístup a postoj kolektivu k dítěti?

Ne.

Má stále stejný okruh kamarádů?

Ano.

Jak se dítě projevovalo o přestávkách?

Klidný, málo aktivní. A žádná změna u něj nenastala.

Jaké chování a emoční prožívání jste u dítěte pozorovala? Bylo takové vždy, nebo po rozchodu rodičů nastala změna?

Agresivita	Ne, v žádném případě. Nikdy.
Apatie	Nevím jestli to až tak souvisí, ale řekla bych že v něčem ano, ale myslím si, že je to jeho povahový rys, že takový asi bude stále.
Bázlivost	Před rozchodem rodičů byl bázlivý a po rozvodu je nadále bázlivý.
Emoční labilita	Ano, to jak jsem říkala, že neovládá své emoce. A to ve značné míře až po rozvodu.
Hlučnost	Ne ne, nikdy.
Lhaní	Nikdy.
Náladovost	Ne. Vůbec.
Nejistota sebou	Nebyl si jistý sám sebou až tak, není to příliš sebevědomý chlapec. Po tom rozchodu se projevoval ještě víc, i teď při přípravě na výuku ta nejistota tam je.
Nepořádnost	Ano, vždy.
Nesoustředěnost	To nebyl po rozvodu.
Neukázněnost	Ne, nikdy nebyl neukázněný.
Plačtivost	Určitě, byl vždy, po rozvodu ještě víc.
Podceňování se	Neprojevuje se, že by byl sebevědomý, to ne, ale nepodceňuje se, to ne, ani předtím.
Pokles zájmu	Zase, po tom rozvodu určitě klesnul.
Přetvářka	Nikdy.
Samotářství	Byl a je.
Smutek	Ne až tak, není to dítě, které je aktivní a který se ani nezapojuje mezi ostatní děti, takže je spíš bázlivý, ale myslím si, že po pocitové stránce i smutný je, po tom rozvodu byl, no.
Stres	Po rozchodu si myslím že jo, že se to projevovalo v té emocionální části.
Únava, útlum	Ne a ani nebyl.
Upozorňování na sebe	Ne, nedělal nikdy.
Uzavření se do sebe	Ano a spíš si myslím před třídou, pokud má nějaký ten problém, tak se snaží být nenápadný. Je takový furt.
Úzkost	Velice. A daleko víc ještě po rozvodu.
Vymlouvání	Nevymlouval se nikdy a ani pak.

Vyrušování	Nevyrušuje a ani nevyrušoval.
Vzpournost	Ne před rozvodem a ani po rozvodu.
Vztek, zlost	Ne, to ani ne. Nikdy.
Zákeřnost	Taky nikdy.
Zamlklost	Ano, ale on je pořád zamlklý, jo.

Napadá vás něco, co jsem Vám nenavrhla a čeho jste si všimla ohledně těchto nebo dalších změn?

Ne, k razantním změnám v chování nedošlo. V oblasti chování ani ne. No, spíš po té citový stránce se to u něj projevuje tak, že chodí přímo osobně za mnou, stačí mu jenom lehký kontakt se mnou, že se mě dotkne, tak pětkrát za ten den a jde si, jo, i beze slova, ale musí mít ten blízký kontakt se mnou. Dřív to nedělal. Takže čeká spíš takovou tu ochranu

Zdá se Vám tedy, že u Vás dítě vyhledávalo pomoc? A dělalo to veřejně nebo skrytě?

U mě ani ne tak skrytě. Dává najevo určitými znaky že by potřeboval třeba pomoct. Ale slovy si o to neřekne.

A u spolužáků?

U těch vůbec ne. Nesvěřuje s jim se svými problémy vůbec.

Je rozdíl, když se dítě vrací do školy po prožitém víkendu s otcem?

Ne. Nevidím rozdíl když se vrací po víkendu od maminky nebo od tatínka. Od matky jsem měla, že to bylo bouřlivější, ale tak nák bych nepozorovala, myslím si, že chrání děti, jsou ušetřeni.

Mluví dítě o otci?

Nemluví. Pouze mně oznamuje že sobotu a neděli bude prožívat s otcem. Jenom informačně. Jenom mě přijde oznámit, že víkend bude u tatínka.

Trpí dítě zdravotními obtížemi, které před rozvodem rodičů nemělo?

Ne, má jen astma a to měl, nezhoršilo se.

2b. Oblast školní práce a prospěchu

Nastaly u dítěte změny v prospěchu?

V době odchodu otce od rodiny ano, ale v krátkém časovém úseku a to během toho měsíce. Protože to bylo i během Vánoc, takže. A teď pomaličku si myslím, že se zlepšuje.

Kdo se s dítětem doma učil, připravoval?

Matka a je vidět, že má matka daleko méně času než měla na přípravu syna na výuku. Matka je zaneprázdněná a tím musí být samostatnější chlapec a to zatím děláme po malých krocích, ale se to zlepšuje.

Bylo dítě do školy vždy připravené?

S výjimkou ano. Ale po tom rozvodu nebylo.

Věnovalo dítě výuce pozornost a soustředilo se?

Ne.

Bylo motivované k práci?

Určitě. Je i aktivní při hodině, je sice bázlivý, ale při výuce je aktivní. Nastaly změny pouze v období, kdy otec odešel.

Takže v době rozvodu motivaci postrádal?

Ano.

Záleželo Vám na kladném přístupu žáka ke škole?

Ano, určitě.

Jaké kroky jste v tomto ohledu podnikala?

Snažila jsem se ho zaujmout nějakou aktivitou, třeba jinou, než obvykle, aby měl školu rád a taky aby ho dál nestresovala.

3. Respondent - žák

Jaký vztah má dítě k Vám, k třídní učitelce?

Myslím si, že máme dobrý vztah, kamarádský.

Změnil se jeho vztah, přístup k Vám, po rozvodu rodičů?

Ne.

Chovala jste se vy k dítěti po rozvodu stále stejně nebo jste změnila přístup?

Myslím, že mám stále stejný přístup. Beru ohledy na nastalé změny.

Vnímala jste, že by Vás ovlivnil žákův stav při hodnocení, klasifikaci?

Určitě, ten měsíc po rozvodu po odchodu otce od rodiny mě při klasifikaci ovlivnil. Hodnotila jsem ho mírněji, abych ho nedostala do nějaké stresové situace.

Snažila jste se dítěti nějak pomoci?

Já si myslím, že nejvíc mu pomůžu, když ho vyslechnu když mě bude potřebovat. Když bude potřebovat můj osobní přístup.

Jak už jste mi řekla, dítě navštěvuje PPP. Jaký je důvod?

Sama matka se rozhodla tam s ním zajít, na základě jeho změněný emoční stránky, jak už jsem říkala, že byl příliš litostivý.

Důvodem byl tedy jejich rozvod?

Ano.

4. Respondent – téma rozvod

Kolik máte v dnešní třídě dětí z rozvedených rodin?

V letošní třídě ve druhé třídě mám osm rodin rozvedených. Z dvacetidvou dětí.

Bylo to v takové míře vždy, nebo se rozvodovost zvyšuje?

Určitě se zvyšuje.

Komu jsou děti z rozvedených rodin ve Vaší třídě většinou svěřeny?

Všechny jsou v péči matky.

Vám se tedy stalo, že jste doporučila dítě do PPP kvůli problémům ve škole zapříčiněným rozchodem rodičů?

Stalo. Pokud je potřeba tak to udělám, nebojím se toho, ale většinou při domluvě s rodiči.

Jakou máte zkušenost s přístupem PPP k učitelům?

Spolupracují se školou, s učitelem teda. Dobře.

Probíráte s dětmi ve škole téma rozvod?

Určitě. A to děti sami ukážou na to, když si povídáme o rodině, že tatínek žije buď s jiným partnerem nebo že žije v jiném městě a že s nimi nežije.

V jakých vyučovacích hodinách je podle Vás vhodné se tomuto tématu věnovat?

V prvouce. Taky třeba při výtvarce.

V jakém ročníku je podle Vás vhodné s tímto tématem začínat?

Myslím si, že ještě ve druhé třídě, to je ještě dost brzo. Ve třetí už to ale rozebírat budeme. Vztahy v rodině a tak.

Zaměřujete se s dětmi na téma rozvod, když se vyskytne ve třídě konkrétní případ?

Jen kdyby třeba sám chtěl, tak ano, nechávám to na dětech. Jestli o tom chtějí mluvit také všechny děti, aby z toho nebyly ještě smutné. Téma to není veselý.

Je pro Vás těžké otevřít toto téma dětem?

Určitě ano.

Můžete mi vysvětlit proč?

Není mi to moc příjemný. Je to jedno z témat, který není veselý, pak hodně z dětí je citlivých, když ten rozvod zažily.

Konzultujete problémy dětí, které vznikly v důsledku rozchodu, s rodiči?

Určitě. Ihned, jakmile přijdou za mnou, aby mně oznámily nastalou změnu. Konzultuju s nima to dítě. Třeba hodně lidí se šťourá v jejich soukromí, to znám od kolegyň, aby věděly, co se u nich přímo děje, ale ono je rozdíl dítě ve škole a dítě doma.

A jsou si rodiče vědomy, že tyto problémy, změny, vznikly v důsledku jejich rozvodu?

To si myslím, že si až tak neuvědomují. V té době, kdy nastává tahleto změna, tak si myslím, že myslí nejdřív na sebe, že málo rodičů se chová tak, aby bylo to dítě ušetřeno těch problémů.

Umíte pomoci dětem, které procházejí rozvodovou situací svých rodičů?

Určitě anebo komunikuji samozřejmě s rodiči. Pokud se vyskytne nějaký problém který je trápí.

Tak. To byla poslední otázka. Je něco, na co jsme během rozhovoru zapoměli?

Ne ne, hm, myslím, že všechno bylo řečeno.

Příloha č. 2: Rozhovor č. 2 - Respondentka paní Barbora a žákyně Radka

Škola: Trutnov, ves

Pohlaví vyučujícího: žena

Léta praxe: 9 let

Ročník: 5.

1. Základní údaje o dítěti

Jakého pohlaví je dítě?

Dívka.

Kolik je jí nyní let?

11 let.

Jaká doba uplynula od rozvodu jejích rodičů?

Přesně to už nevím, to bych se musela podívat. Ale budou to dva roky. Necelé.

V době rozvodu jí bylo tedy 9 let?

Jo jo.

Má sourozence?

Má jednoho staršího bratra.

Navštěvuje dítě pedagogicko-psychologickou poradnu nebo jiná zařízení tohoto typu?

Ne.

Komu bylo dítě po rozvodu svěřeno?

Mamince.

Poznala jste podle změn u dítěte, kdy začaly rodinné problémy, které pak vyvrcholili rozvodem rodičů?

Poznala jsem to tak, že byla jenom smutnější. Byla víc zamlklá. Hlavně jsem teda ale pozorovala, že se moc nebaví s kamarádkami a je smutná.

Dokážete určit, v kterém období se změnilo chování dítěte? Jestli to bylo před rozvodem, ihned po rozvodu, dlouho po rozvodu...

No hned kolem toho rozvodu. Předtím byla normální.

O problémech v rodině tedy víte. Odkud jste se nich dozvěděla?

Od maminky.

Vědělo dítě, že se jeho rodiče rozvádějí?

To určitě jo. Nebo že jsou doma problémy. A pak se mnou i mluvila a říkala, že se jí rodiče budou rozvádět.

Jak často se dítě stýká s otcem?

U taťky je jednou za čtrnáct dní.

Je Vám známo, že by došlo časem k přerušení kontaktu s druhým rodičem?

To asi ne.

Jaký vztah má dítě s otcem?

No moc k němu nechce. Říkala mi to maminka, když jsem s ní mluvila na třídní schůzce. Já jsem ale stejně vždycky mluvila jen s maminkou, tatínka ani neznám.

Je Vám známo, zda mají rodiče nové partnery?

Maminka má, to vím. Táta, to nemůžu vědět. Nevím, ona o něm nic neříká.

Dítě tedy bydlí s matkou a novým partnerem. Pozorovala jste nějaké další změny díky němu?

To asi ne. Když mluví o mamince, že třeba někde byly, tak mluví i o něm. To o tátoj vůbec ne. Třeba že by někde byli, nebo tak. To je rozdíl docela. A tak jsem se jí ptala na nového tatínka. A o něm teda mluví a všechno co dělali s maminkou no.

Říkáte, že otce neznáte. Na třídní schůzky tedy vždy chodila a chodí výhradně matka?

Ano, vždy jenom matka.

Mají rodiče problémy s financováním školních záležitostí? Nebo s domluvou ohledně dovozu, odvozu dítěte na určité místo?

To ne, všechno je řádně placené. Pomůcky má všechny, jezdí na všechny výlety. Pak si ji vyzvedává buď mamka nebo taťka. S tímhle nejsou žádný problémy. Peněz mají asi dost.

Můžete říci, že se dítě již s porozvodovou situací vyrovnalo, problémy již pominuly a vše je jako v době před rozvodem?

Myslím, že se vyrovnala. Ona se projevovala jen tím smutkem, no.

Takže teď už u ní smutek nepozorujete?

No, míň. Baví se normálně.

Od rozvodu uplynul jen jeden rok. Po jaké době tedy můžete říct, že se dítě vrátilo do původního stavu, jaké bylo před rozchodem?

Tak po těch jarních prázdninách bych řekla, že to bylo už jak předtím. Takže půl roku.

2a. Oblast chování a citového prožívání

Pozorujete změny v chování a citovém prožívání dítěte?

No tak ani ne. Chová se pořád stejně. Kromě toho smutku. Možná, že byla chvíli taková mimo i .
Že se moc nesoustředila na tu školu.

Ovládala své emoce?

To jo, jen byla prostě smutnější.

Je chování dítěte vzhledem k věku v normě?

Jo, to je. Určitě.

Jaké má dítě postavení v kolektivu?

Radka se moc neprojevuje právě, je taková nenápadná. Pak má nějaké kamarádky, s kterými blbnou, jo, ale ve třídě si jí člověk jen tak nevšimne. Je to takový jak si vždycky vzpomenu, že jsem ji třeba právě už dlouho nevyvolala.

Změnilo se její postavení v kolektivu po rozvodu rodičů?

Né.

Změnil se přístup a postoj kolektivu k dítěti?

Taky ne.

Má stále stejný okruh kamarádů?

To má, baví se s pár holkama. Jsou taková parta.

Jak se dítě projevovalo o přestávkách?

Je v klidu.

A vždy tedy byla taková?

Ano.

Jaké chování a citové prožívání jste u dítěte pozorovala? Bylo takové vždy, i před rozvodem rodičů, nebo po rozvodu rodičů nastala změna?

Agresivita	Ne, to vůbec, nikdy.
Apatie	Ne, nikdy.
Bázlivost	No tak tady bych řekla, že dřív nebyla a pak jo. Bojí se tak všeho no, to na ni vidím.
Emoční labilita	A to asi ne, jako v negativním, že by nějak prožívala, třeba se vztekala a tak, tak to ne. Nikdy.
Hlučnost	Ne, nikdy.
Lhaní	Ne, vůbec.
Náladovost	Né, není náladová. Nikdy
Nejistota sebou	To jo, to teďka je. Po tom rozvodu.
Nepořádnost	To ne a ne.
Nesoustředěnost	To asi taky no, po tom rozvodu. To nebyla soustředěná, nedávala pozor.
Neukázněnost	To ne.
Plačtivost	No tak to právě jo. To dřív nebrečela. Jako ona je taková velká holka, jo, už jí je jedenáct a z nějakýho brečení už vyrostla, ale teď jako by se trochu v tomhle vrátila, tam, kde byla, to často třeba vidím, že má slzičky v očích, no. Po rozvodu, jo.
Podceňování se	Ne, toho jsem si nikdy u ní nevšimla.
Pokles zájmu	Tak to jo, to po rozvodu opravdu jo.
Přetvářka	Ne, ani před, ani po.
Samotářství	Ale to ne, má kamarádky, je jako tišší, ale samotářská není, baví se s holkama. Tam se nic nezměnilo.
Smutek	To bych právě řekla, že je u ní ta největší změna, viděla jsem na ní, že je smutná, jako kdyby se jí chtělo brečet. I mi plakala párkrát, no. Když se pak něco stalo, ale třeba i blbost jo, a někdo to řešil, tak se bála, jako, že ten problém je její a tak už brečela.
Stres	To ano, třeba při zkoušení, to vidím, že ve stresu je, nebo když máme hodně úkolů. V tomhle vidím taky změnu. Že toho je jako na ni najednou moc. No teď už taky ne, jo, ale po tom rozvodu určitě jo. Celkově stres z toho všeho, co se dělo.
Únava, útlum	To bych řekla, že byla po tom rozvodu. Jinak ne.
Upozorňování na sebe	Ne, to nikdy.
Uzavření se do sebe	To taky ne, docela když je nějaký problém, tak o něm i mluví.

Úzkost	Ne, nezdá se mi
Vymlouvání	Taky ne, nevymlouvá se.
Vyrušování	Taky ne. Ani před rozvodem ani po rozvodu.
Vzpurnost	To ne, nikdy.
Vztek, zlost	To taky nebyla.
Zákeřnost	Taky ne, nikdy.
Zamlklost	To byla po tom rozvodu, to patří k tomu všemu.

Napadá vás něco, co jsem Vám nenavrhl a čeho jste si všimla ohledně změn v chování a citovém prožívání?

No, ne, ona se chová docela pořád stejně, jako navenek se s ní snad nic nezměnilo. Tak co pozoruju, jsou to trochu ty změny no, ale tak v chování ani ne. Myslím, jako nejsou s ní žádné problémy, vůbec. To jsem měla už třeba děti, kterým se ty rodiče rozvedli, jo, a pak třeba oni i to chování změnilo, ale ona ne, no.

Zdá se Vám tedy, že u Vás dítě vyhledávalo pomoc?

To ani ne, tak jako jak se to stalo, tak se mnou o tom mluvila, ale to jsem se jí asi nabídla já, jestli si nechce popovídat, když byla smutná. Tak se se mnou normálně bavila, ale že by čekala něco ode mě nebo chtěla, tak to ne. Pak jak brečí, no, to asi tím taky si tu pomoc trochu přivolává, ale tak když se zeptám, a neřekne nic, tak ji nechám být v klidu.

A u spolužáků pomoc vyhledává?

Myslím si, že ne.

Je rozdíl, když se dítě vrací do školy po prožitém víkendu s otcem?

Jo, to je. Když se zamyslím, tak vždycky, jak máme každé pondělí ten ranní kruh, děti říkají své zážitky, co dělaly, tak když je u mamky, tak vypráví, co dělaly, no a když je u taťky, tak nemluví. Nepamatuju si vlastně, že by něco řekla, že by něco s tatínkem zažila, jo. Ona o tom taťkoj prostě nemluví, no. Ale ani dřív moc ne, jo.

Trpí dítě zdravotními obtížemi, které před rozvodem rodičů nemělo?

Ne.

2b. Oblast školní práce a prospěchu

Nastaly u dítěte změny prospěchu?

Ne. Má pořád jedničky, dvojky. Ničeho jsem si nevšimla.

Kdo se s dítětem doma učil a připravoval do školy?

Tak to asi vždycky maminka.

Bylo dítě do školy vždy připravené?

Bylo.

Věnovalo dítě výuce pozornost a soustředilo se?

No v té době se moc nesoustředila. To bylo vidět, že třeba myslí na něco jinýho. Ale já jsem ji nechávala bejt.

Bylo motivované k práci?

No tak třeba taky trochu míň možná. V té době jo. Ale stejně měla dobrý známky.

Záleželo Vám na kladném přístupu dítěte ke škole?

Jo, to jo. Tak aby si třeba ve škole odpočinulo.

Jaké kroky jste v tomto ohledu podnikala?

Tak chtěla jsem, aby se ve škole spíš odreagovala, aby nemyslela na ty problémy, co má doma, až se tam zase vrátí, jo.

3. Respondent - žák

Jaký vztah má dítě k Vám, jako třídní učitelce?

Tak asi pozitivní. Já má tuhle třídu od první třídy, takže se s dětma známe a myslím si, že oni vědějí, co ode mě můžou očekávat, že mě už znaj. No a já děti samozřejmě taky. Tak ona je mezi těma oblíbenějšíma, no.

Změnil se její vztah, přístup k Vám, po rozvodu rodičů??

Asi je pořád stejný. Vlastně milý, jo.

Chovala jste se vy k ní po rozvodu stále stejně nebo jste změnila přístup?

Stejně. Jenom tak že mi jí bylo líto, no. Tak asi jsem byla k ní vlídnější, nebo jsem na ní koukala tak, jako jestli něco nepotřebuje.

Vnímala jste, že by Vás ovlivnil její stav při hodnocení, klasifikaci?

A tak k tomu ani nebyl důvod, Ona se učí pořád stejně a dobře. Tak jako vím, že když jsem měla jiné případ, tak jo, byla jsem na ty děti hodnější. Ale ona to, to nepotřebuje.

Snažíte se jí nějak pomoci?

Kdyby chtěla, tak jo. Ale na nic se mě neptá, nebo jako ani jsem si nevšimla, že by něco chtěla. Tak jsme se o tom jednou bavily, já jsem se jí pak zeptala třeba, tak nepřímo, jak se má, že kdyby chtěla, tak se může zastavit.

4. Respondent – téma rozvod

Kolik máte v dnešní třídě dětí z rozvedených rodin?

Tak ve třídě mám teď 26 dětí. A rozvedených je, počkejte, tak teď sedm dětí, no. To je hrozný. *Bylo to v takové míře vždy, nebo se rozvodovost zvyšuje?*

Tak co já učím, tak to bylo pořád takhle.

Komu jsou děti z rozvedených rodin ve Vaší třídě většinou svěřeny?

Maminkám, mám tady, jednu střídavou péči.

Stalo se Vám, že byste doporučila dítě do PPP kvůli problémům ve škole zapříčiněným rozchodem rodičů?

To ještě ne.

Probíráte s dětmi ve škole téma rozvod?

Když se bavíme o rodině, o nějakých smutných věcech, tak se na to často narazí. Děti se samy o tom bavěj, oni věděj, kdo má rodiče a kdo je má rozvedený, tak se o tom bavěj asi docela normálně. Třeba v týhle třídě jsem zažila čtyři rozvody, a nebylo to nikdy nic šíleného. Nebo pro děti určitě, to jo, ale v tý škole to prostě šlo. Nikdy se nezačly chovat nějak úplně jinak, nebo propadat, to ne. Ale je vidět vždycky ty děti smutnější, no.

V jakých vyučovacích hodinách je podle Vás vhodné se tomuto tématu věnovat?

Tak my můžeme v Člověk a jeho svět, tak tam.

V jakém ročníku je podle Vás vhodné s tímto tématem začínat?

My jsme se o tom bavily už v druhý třídě, když se rozvedli rodiče jednomu chlapečkovi. To bylo hrozný, ten brečel ve škole, no, tak to jsme se o tom bavili. On se potřeboval vypovídat. I kamarádům. Takže kdykoliv, když se to naskytne, ale s ohledem na další děti, no.

Zaměřujete se s dětmi na téma rozvod, když se vyskytne ve třídě konkrétní případ?

No třeba předtím jo, tak když děti chtěj, tak jo. Jinak je to samozřejmě každého věc, a když to ventilovat nechce, tak ne. No a jinak kdyby to mělo dělat nějaký problémy pak mezi dětma, tak to jo. To bysme to museli rozebrat.

Je pro Vás těžké otevřít toto téma dětem?

Ne.

Konzultujete s rodiči problémy dětí, které vznikly v důsledku jejich rozvodu?

Ano, tak informuju je o tom, jak se děti chovaj ve škole.

A jsou si rodiče vědomy, že tyto problémy, změny, vznikly v důsledku jejich rozvodu?

To asi jo. Jen mi přijde, že si všimaj víc těch změn, co jsou vidět navenek, no. Že třeba citovou stránku těch dětí moc neřeší, že si myslí, že se to za chvilku srovná. Tak jim to musím nějak předat, aby to pochopily.

Jste si jistá v pomoci dětem, které procházejí rozvodovou situací svých rodičů?

Tak já promluvim s tím dítětem, s rodičema taky, a třeba se i dohodnem na tom, co by bylo dobrý udělat, i já jako učitelka, co bych měla dělat i oni, jako rodiče. A tak když za mnou dítě přijde, určitě mu pomůžu, nebo budu chtít pomoci.

Je podle Vás možné vzniklé změny a problémy, které u dítěte vzniknou v tomto období, ve škole nějak zmírnit, ovlivnit, nebo odstranit?

Tak když má učitel s tím dítětem dobrý vztah, tak jo. Ale musí to dítě mu důvěřovat, no, aby za ním vůbec přišel. Tak v tý škole se to ovlivnit dá, to jak se bude chovat tady, ale doma ne, no.

No. Poslední otázka je za námi. Je něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli?

Tak já myslím, že jsme řekli všechno. Ne, nenapadá mě nic.

Příloha č. 3: Rozhovor č. 3 - Respondentka paní Daniela a žákyně Sára

Škola: Trutnov, město

Pohlaví vyučujícího: žena

Léta praxe: 6 let

Ročník: 2.

1. Základní údaje o dítěti

Jakého pohlaví je dítě?

Dívka.

Kolik je jí nyní let?

Osm let.

Jaká doba uplynula od rozvodu jejích rodičů?

Počkejte. Sedm měsíců.

V době rozvodu jí tedy bylo...

Bylo jí sedm.

Má sourozence?

Ano, má dva. Bratra, který je u nás na druhém stupni a sestřičku, ta se narodila nedávno.

Navštěvuje pedagogicko-psychologickou poradnu nebo jiná zařízení tohoto typu?

Ano,

Proč?

Má celkově velké problémy s učením a chováním.

Navštěvovala ji tedy i před rozvodem jejích rodičů?

Ano. Hned od první třídy.

Komu bylo dítě po rozvodu svěřeno?

Matce.

Poznala jste podle změn u dítěte, kdy začaly rodinné problémy, které pak vyvrcholili rozvodem rodičů?

Myslím si, že ano. Přisuzovala jsem tu změnu rodinné situaci, protože jsem o ní i věděla. Matka se mi taky svěřila.

Dokážete určit, v kterém období se změnilo chování dítěte? Jestli to bylo před rozvodem, ihned po rozvodu, dlouho po rozvodu...

Tak nejhorší změny byly v druhém pololetí první třídy.

Bylo to tedy déle před rozvodem?

Rozvedli se letos v říjnu a takové výraznější problémy s ní začly po prvním pololetním vysvědčení.

O problémech v rodině tedy víte od matky?

Ano, ta za mnou přišla už v té první třídě.

Vědělo dítě, že se jeho rodiče rozvádějí?

Věděla určitě, že se něco děje, už od začátku, a myslím, že se doma o rozvodu otevřeně mluvilo.

Jak často se dítě stýká s otcem?

No tak momentálně se s ním nestýká vůbec.

Víte, jaký vztah k němu má?

No, asi moc pozitivní nebude. Já vím, že v té rodině to není v pořádku. Otec nebyl, jaký by měl.

Tato rodina se řeší i na sociálce a vím, že s otcem byly velké problémy.

Je Vám známo, zda mají rodiče nové partnery?

Matka má.

A myslíte, že ten mohl svou přítomností působit další změny u dítěte?

To nevím, ale já, já jsem si žádných nevšimla. Ve spojení s ním.

Kdo chodil dříve a kdo chodí teď na třídní schůzky a snaží se řešit problémy dítěte?

No nechodí nikdo. Musím osobně matku zkontaktovat, aby přišla. I když si děti schůzky zapisují do notýsků, holka ho doma asi neukazuje a máma se sama nezajímá.

Vy jste tedy v kontaktu jen s matkou?

Ano. O otcovi už nic nevím. On se snad i někam odstěhoval.

Mají rodiče problémy s financováním školních záležitostí? Nebo s domluvou ohledně dovozu, odvozu dítěte na určité místo?

Oni nemají moc peníze, takže dítě s námi na žádné výlety nejezdí. A ono to vidíte i v jiných situacích, třeba že nenosí svačiny. Ta holka nemá nic. Pomůcky jí chybí, všechno si musí půjčovat ode mě, nebo od spolužáků.

To bylo tak vždy?

Ano, od první třídy je to stejné.

Můžete říci, že se dítě již s porozvodovou situací vyrovnalo, problémy již pominuly a vše je jako v době před rozvodem?

Tak to určitě ne.

A od rozvodu tedy uplynulo...

No půl roku už jo.

2a. Oblast chování a emočního prožívání

Pozorovala jste změny v chování a emočním prožívání dítěte?

Ano. Hlavně byla strašně neukázněná. To je příšerný. No. Prožívání taky, určitě. Od toho půlroku před rozvodem, jo, taky.

Kdy jste si těch změn všimla?

Asi ten půl rok před rozvodem, v tom druhém pololetí v první třídě.

Ovládala své emoce?

Ne, právě. Vztekla je, hrubá. Agresivita se v ní jakoby probudila.

Je chování dítěte vzhledem k věku v normě?

Není. To určitě není, ona je podprůměrně inteligentní, má problémy se vším, je pozadu, no.

A bylo to tak vždy?

No, to jo. Tak zhoršilo se to ještě pak, ale hlavně v tom chování no.

Jaké má dítě postavení v kolektivu?

Je neoblíbená. Tak můžu říct, že dítě nemá žádné kamarády. Oni jí třeba i pomáhají, protože nevědí, co jiného s ní, ale ona snad ani nevyhledává kamarády. Jen když něco potřebuje, ptá se okolo. Ono je to tak, kam ji děti postaví, tam je. Sama není schopná nic vymyslet.

Změnilo se její postavení po rozvodu rodičů?

Ne ne. Pořád stejné. Akorát vidím teda víc agresivity, když se jí něco nedaří, nebo se nedomůže něčeho, tak je agresivní. To dřív nebyla. A to těm dětem samozřejmě vadí.

Změnil se přístup a postoj kolektivu k dítěti?

Stejný to je.

Kamarády tedy nemá žádné?

No ona opravdu ne. Nemá.

Jak se dítě projevovalo o přestávkách?

Tak to se ani moc neprojevuje. Pokud se s někým nehádá a nehoní, tak je v klidu.

Jaké chování a emoční prožívání jste u dítěte pozorovala? Bylo takové vždy, nebo po rozchodu rodičů nastala změna?

Agresivita	To v té první třídě nebyla, pak jak začaly ty problémy, tak i ta agresivita. A ve velké míře, jo. Ona si dovoluje i na kluky, agresivní je. A to je holka.
Apatie	To je asi pořád. Jí je tak nějak všechno jedno. Třeba co známky, jo, to je jí jedno, jestli má trojku, nebo čtyřku, i když s ní mluvím, známky neřeší. Chování taky. K tomuhle je flegmatická od první třídy.
Bázlivost	Tak to ne. Ani nebyla
Emoční labilita	No tak to předtím byla klidnější, to jo. Od toho rozchodu je emocionální mnohem víc. Takže předtím nebyla a teď je.
Hlučnost	Ne, není hlučná, nikdy nebyla.
Lhaní	Lhala mi od první třídy, pořád něco zatajuje nebo si vymýšlí. Kolem toho rozvodu ještě víc. To vlastně nevím, co je pravda. Když něco potřebuju opravdu vědět, tak se musím doptávat jinde.
Náladovost	To stále.
Nejistota sebou	Ale jo, to u ní vidím změnu. Dřív ani ne, ne, že by věděla, co má třeba dělat, ale bylo jí to jedno, teď vidím tu nejistotu u ní, že neví, co, jak by měla dělat. Neví si sama se sebou rady.
Nepořádnost	Nepořádná byla vždy.
Nesoustředěnost	Nikdy.
Neukázněnost	To byla vždycky
Plačtivost	Nebřečí. Ne.
Podceňování se	Nikdy.
Pokles zájmu	Neměla ho nikdy.
Přetvářka	To asi ne. Ani předtím a ani potom.
Samotářství	Tak to je. Nebaví se s nikým, ani nikdo s ní. Je tak sama pořád, nevím, jestli by to ona sama chtěla změnit, ale nesnaží se o nic,

	nebo nepozorovala jsem to a děti sami za ní taky nejdu. A byla vždy.
Smutek	To asi taky ne. Ani po tom.
Stres	Neřekla bych, nebyla ve stresu.
Únava, útlum	Nikdy se mi nezdála nějak unavená. Ne.
Upozorňování na sebe	No tak, asi ne. Ani předtím ani pak.
Uzavření se do sebe	Taky ne.
Úzkost	Ne a předtím taky ne.
Vymlouvání	To pořád. Vymlouvá se. Jako lže.
Vyrušování	Vždycky vyrušovala.
Vzpournost	Na začátku první třídy si myslím, že ne, to jsem viděla třeba i trochu snahu, pak teda v tom druhém pololetí to začalo. S tou agresivitou bych to dala, jo.
Vztek, zlost	No to úplně to samé. Po tom rozvodu byla. Byla zlá i k dětem.
Zákeřnost	Vždycky.
Zamlklost	Zamlklá není a ani nebyla.

Napadá vás něco, co jsem Vám nenavrhla a čeho jste si všimla ohledně změn v chování?

Tak ona je dítě, takový samorost, jo. Jí se asi ani nevěnují moc doma, je to sociální případ, který se řeší stále. Celá ta rodina je taková horší. Známký třeba maminku vůbec nezajímají, já ji mám mít ještě do třetí třídy. Tak to s námi ještě zůstane, ale co bude pak s ní dál, to nejde tohle, aby chodila mezi normální děti.

Zdalo se Vám, že u Vás dítě vyhledávalo pomoc? Ať skrytě, nebo veřejně?

Ne, nebaví se se mnou třeba o tom rozvodu, ne.

A u spolužáků?

To také ne.

Momentálně se dítě s otcem nestýká, že?

No od rozvodu se nestýkají už.

Mluví o druhém rodiči, s nímž nežije?

Ne ne, vůbec nemluví o tatkově.

Trpí dítě zdravotními obtížemi, které před rozvodem rodičů nemělo?

To ne.

2b. Oblast prospěchu a školní práce

Nastaly u dítěte změny prospěchu?

No to ani ne, má pořád ty trojky, čtyřky i no. Když já jí nemůžu hodnotit prostě líp. To by bylo strašně nespravedlivý.

Kdo se s dítětem doma učil, připravoval?

Tak to asi nikdo. Ona prostě připravená do školy není.

Věnovalo dítě výuce pozornost a soustředilo se?

Ne.

To bylo vždy stejné?

Ano, nikdy.

Bylo motivované k práci?

To taky ne. Ještě možná úplně na začátku školy, trochu, ale pak ne.

A je to změna důsledkem rozvodu?

To bych neřekla, ne.

Záleželo Vám na kladném přístupu dítěte ke škole?

Tak to určitě ano, no.

Jaké kroky jste v tomto ohledu podnikala?

Třeba že jsem chtěla, aby se víc zapojila, jako v tom období jsem to zkoušela, ale ono to nepomohlo nikdy. I když bych chtěla, aby se ten její přístup ke škole změnil, ale ono to bude hlavně spíš v ní, no.

3. Respondent - žák

Jaký vztah má dítě k Vám, jako třídní učitelce?

Takový neutrální. Teď vidím, že chce být třeba blízko mě. Ale nic se ani nezměnilo od té první třídy, jo.

Chovala jste se vy k dítěti po rozvodu stále stejně nebo jste změnila přístup?

Já k ní také pořád stejně.

Vnímala jste, že by Vás ovlivnilův stav při hodnocení, klasifikaci?

Ne ne. Má pořád stejný prospěch. Má ty horší známky, a tak, kdyby třeba se změnila, jo, po té klasifikační stránce, tak by k tomu člověk třeba přihlížel, ale ona se nezlepšila ani nezhoršila.

Snažila jste se dítěti nějak pomoci?

Tak ohledně toho rozvodu ani není potřeba. Jakoby není v čem jí pomoci jo. Tak mírním tu agresivitu, její chování, nebo snažím se, ale ono to nejde. Doteď to nepřešlo a myslím si, že buď z toho vyroste, nebo. No jenže ono to není jenom ta agresivita, ona neprospívá tak, celkově jako v celé škole. A to od první třídy.

4. Respondent – téma rozvodu

Kolik máte v dnešní třídě dětí z rozvedených rodin?

Čtyři.

A kolik máte ve třídě dětí?

Teď jen patnáct.

To je tedy více než čtvrtina. Bylo to v takové míře vždy, nebo se rozvodovost zvyšuje?

Tak je to často, no. Já učím chvíli, tak to porovnávat nemůžu, ale tak vím, když já jsem byla na základní škole, tak bylo zvláštní, že jedno dítě z nás mělo rodiče rozvedené a všichni si o tom povídali, jo.

Komu jsou děti z rozvedených rodin ve Vaší třídě většinou svěřeny?

Teď ve třídě mám všechny u maminek.

Stalo se Vám, že byste doporučila dítě do PPP kvůli problémům ve škole zapříčiněným rozchodem rodičů?

Ano. I to se mi tu už stalo. Ale to bylo kvůli tomu, že se dítěti vůbec nechtělo do školy, jako s uzavřel do sebe, nekomunikoval. Tam se to pak postupně zlepšovalo všechno.

A jakou máte zkušenost s přístupem pracovníků v PPP?

Tak pokud spolupracují učitel rodiče i oni, tak kladný.

Probíráte s dětmi ve škole téma rozvod?

Ano, ale teď ve druhé třídě je to ještě brzo, bych řekla.

V jakém ročníku je podle Vás vhodné s tímto tématem začínat?

Tak v těch vyšších. Podle mě to je teď zbytečné. Tak v té čtvrté třídě už jo, když se budeme bavit o rodině.

V jakých vyučovacích hodinách je podle Vás vhodné se tomuto tématu věnovat?

Tak určitě v Člověk a jeho svět, ale pak asi i když s mimochodem narazí na téma rodina, jo.

Zaměřujete se s dětmi na téma rozvod, když se vyskytne ve třídě konkrétní případ?

No to ne. Zatím.

Je pro Vás těžké otevřít toto téma dětem?

Není.

Konzultujete problémy dětí, které vznikly v důsledku rozvodu, s rodiči?

Ano.

A jsou si rodiče vědomy, že tyto problémy, změny, vznikly v důsledku jejich rozvodu?

No, to asi jo, ale určitou vinu taky kladou učitelce. Třeba to, jak se děti chovají, no, že bych to měla asi zmírnit já.

Jste si jistá v pomoci dětem, které procházejí rozvodovou situací svých rodičů?

Asi ano. Tak nejdůležitější je promluvit si s rodiči, když to jde, tak i s dítětem. Ale jak vidíte, s X jsem si neporadila, i přes několikrát jsem s ní mluvila a nic.

Je podle Vás možné změny a problémy, které u dítěte vzniknou v tomto období, ve škole nějak zmírnit, ovlivnit, nebo odstranit?

Ano, zmírnit určitě, pokud je k tomu schopno i dítě. Můžu zkusit zmírnit jeho projevy ve škole, pokud to jde. Odstranit asi ne. Já jako učitelka, to k tomu jsou potřeba i rodiče. Hlavně oni, teda. Takže já se můžu snažit o změnu tady ve škole, ale pokud ho nechají pak doma dělat, co chce, a nezajímají se o něj, tak moje snahy tady, jsou stejně k ničemu.

Poslední otázka je za námi. Je něco, na co jsme během rozhovoru zapoměli?

Ne.

Příloha č. 4: Rozhovor č. 4 - Respondentka paní Eva a žák Šimon

Škola: Trutnov, ves
Pohlaví vyučujícího: žena
Léta praxe: 12 let
Ročník: 3.

1. Základní údaje o dítěti

Jakého pohlaví je dítě?

Chlapec.

Kolik je mu nyní let?

Devět let.

Jaká doba uplynula od rozvodu jeho rodičů?

Dva a půl roku.

V době rozvodu mu tedy bylo?

To mu bylo šest.

Má sourozence?

Má dva starší.

Ti chodí také ještě na základní školu?

Ano.

Navštěvuje dítě pedagogicko-psychologickou poradnu nebo jiná zařízení tohoto typu?

Ne.

Komu bylo dítě po rozvodu svěřeno?

No po rozvodu otci. Teď je u matky.

Poznala jste podle změn u dítěte, kdy začaly rodinné problémy?

Při rozvodu ne, bylo to krátce po nástupu do první třídy takže ty změny nešly vidět. A nebyly silné.

Dokážete tedy určit, v kterém období se změnilo chování a prožívání dítěte?

No tak to se změnilo, když byl chlapec svěřen do péče mamince.

To bylo kdy?

To bylo před půl rokem.

O problémech v rodině tedy víte. Odkud jste se nich dozvěděla?

Přímo od tatínka.

Vědělo dítě, že se jeho rodiče rozvádějí?

Ano.

Jak často se dítě stýká s rodičem, se kterým nežije?

Jednou za 14 dní na víkend.

Je Vám známo, že by došlo časem k přerušení kontaktu s jedním nebo druhým rodičem?

Ne.

Jaký vztah má dítě s matkou?

Kladný, je to máma, kladný.

Je Vám známo, zda mají rodiče nové partnery?

Ano. Otec.

Kdo chodil dříve a kdo chodí teď na třídní schůzky a snaží se řešit problémy dítěte?

Výhradně tatínek. I nyní, kdy je v péči matky.

Mají rodiče problémy s financováním školních záležitostí? Nebo s domluvou ohledně dovozu, odvozu dítěte na určité místo?

Financování určitě ze strany maminky je špatné.

Můžete říci, že se dítě se situací vyrovnalo, problémy již pominuly a vše je jako dříve?

Nevyrovnalo se s tou změnou.

2a. Oblast chování a citového prožívání

Pozorovala jste změny v chování a citovém prožívání dítěte?

Ano.

Kdy jste si jich všimla?

Poté co byl svěřen do péče matky. Dlouho po rozvodu. Dva roky po rozvodu. U tatínka bylo všechno v mezích, byl to jako zlobivej kluk, ale nebylo to nic, co by jako vybočovalo z normálu.

Ovládal chlapec své emoce?

Ne.

Je chování dítěte vzhledem k věku v normě?

Ne. On je nadprůměrně inteligentní si myslím a na druhou stranu je teda vůči ostatním dětem agresivní, zkrátka snaží se na sebe za každou cenu upozornit, určitě to v normě není.

A bylo vždy?

Ne. V této době je to mnohem horší.

Jaké má dítě postavení v kolektivu?

Je neoblíbený.

Změnilo se jeho postavení po rozvodu rodičů?

Myslím si, že trochu ano nemá žádní opravdové kamarády a snaží se za každou cenu upozorňovat nemístnými poznámkami, nemístným chováním,

Změnil se přístup a postoj kolektivu k dítěti?

Ano. Děti ho nyní nemůžou vystát. A on je agresivní, není k nim kamarádský.

Má stále stejný okruh kamarádů?

Ne.

Jak se dítě projevovalo o přestávkách?

Je divoký, ubližuje dětem, je agresivní. Mnohem více, než před změnou.

Jaké chování a prožívání u dítěte pozorujete? Bylo takové vždy, nebo po rozchodu rodičů nastala změna?

Agresivita	Po změně ano.
Apatie	Vždy.
Bázlivost	Nikdy.
Emoční labilita	Vždy.
Hlučnost	Ne, nikdy.
Lhaní	Vždy.
Náladovost	Teď ano.
Nejistota sebou	To také teď ano.
Nepořádnost	Vždy.
Nesoustředěnost	Vždy.
Neukázněnost	To je až po té změně.
Plačtivost	Nikdy.
Podceňování se	Zřejmě ano, vždy.
Pokles zájmu	Teď ano, je bez zájmu.
Přetvářka	Dříve ne, teď ano.
Samotářství	Ani před ani po.
Smutek	Také ne a ne.
Stres	Nebyla teď je.
Únava, útlum	Unavený nebyl ani před tím ani teď.
Upozorňování na sebe	To teď ano, u otce ne.
Uzavření se do sebe	Nikdy.
Úzkost	Nikdy.
Vymlouvání	Vždy se vymlouval.
Vyrušování	Předtím ne, teď ano.
Vzpurnost	Vždy.
Vztek, zlost	Teď ano, předtím ne.
Zákeřnost	Nikdy.
Zamlklost	Ne, nikdy.

Napadá vás něco, co jsem Vám nenavrhl a čeho jste si všimla ohledně změn v chování a citovém prožívání?

Myslím, že ta agresivita je opravdu velká změna v tom jeho chování.

Zdá se Vám tedy, že u Vás dítě vyhledává pomoc? A dělá to veřejně nebo skrytě?

Ne, o problémech se vůbec nebaví.

A u spolužáků?

Ne.

Je rozdíl, když se dítě vrací do školy po prožitém víkendů s otcem?

Určitě ten první den se nesoustředil, byl roztěkaný. Zpravidla něco zapomene, něco není v pořádku..

Mluví dítě o matce i o otci?

Nemluví moc. O nikom.

Trpí dítě zdravotními obtížemi, které před rozvodem rodičů nemělo?

Ne.

2b. Oblast školní práce a prospěchu

Nastaly u dítěte změny prospěchu?

Ano, šel, přesto, že je hodně prudce inteligentní tak šel s prospěchem dolů.

Kdo se s dítětem doma učil, připravoval?

Když je u tatínka, tak asi tatínek, má vše v pořádku, to nemůžu říct, že nikdo.

Bylo dítě po změně výchovy do školy vždy připravené?

Nebylo.

Věnovalo dítě výuce pozornost a soustředilo se?

Ne a ne.

Bylo motivované k práci?

Ne.

Záleželo Vám na kladném přístupu žáka ke škole?

Ano, na tom mi záleží u dětí.

Jaké kroky jste v tomto ohledu podnikala?

Tak když ho pochválíte víc a povzbudíte, je to milé pro to dítě, že slyší něco pozitivního.

3. Respondent - žák

Jaký vztah má dítě k Vám, jako třídní učitelce?

Nemyslím si, že se změnil a tak má normální máme spolu normální vztah

Změnil se jeho vztah, přístup k Vám, po rozvodu rodičů??

Ne.

Chovala jste se vy k dítěti po rozvodu stále stejně nebo jste změnila přístup?

Ne, pořád stejně.

Vnímala jste, že by Vás ovlivnil žákův stav při hodnocení, klasifikaci?

Musím říct, že jsem k tomu několikrát přihlédla.

Snažíte se dítěti nějak pomoci?

Tak snažila jsem se s ním několikrát mluvit, ale říkám, on je diplomat, takže on to hraje jako na všechny strany stejně, nechce ublížit ani mamince ani tatínkovi a spíš si nechává svoje pocity pro sebe, že je nesděljuje. U maminky s partnerem si myslím, že to řešení je na denním pořádku, že je věčně mezi nějakýma mlýnskýma kolama, že tam se o tom mluví hodně, u tatínka si myslím, že ne.

4. Respondent – téma rozvod

Kolik máte v dnešní třídě dětí z rozvedených rodin?

Mám dvacet dva děti a rozvedlých je tu určitě pět rodin.

Bylo to v takové míře vždy, nebo se rozvodovost zvyšuje?

Určitě ano.

Komu jsou děti z rozvedených rodin ve Vaší třídě většinou svěřeny?

Většinou matce, ale poslední dobou s stále víc setkávám se střídavou péčí.

Stalo se Vám, že byste doporučila dítě do PPP kvůli problémům ve škole zapříčiněným rozchodem rodičů?

Nepamatuji si, ještě jsem to nikdy neudělala. Kvůli jiným problémům ano, a jsou vstřícní.

Probíráte s dětmi ve škole téma rozvod?

Je to choulostivé téma hlavně v první třídě. Takže když se bavíme o rodině, bereme to všeobecně, ale jednotlivě to před dětmi nepiplám.

Zaměřujete se s dětmi na téma rozvod, když se vyskytne ve třídě konkrétní případ?

Pokud chce, tak oni většinou tihle malí chodí sdělovat své prožitky, dojmy sami, tak mezi čtyřma očima určitě, pokud mají potřebu třeba to někdy sdělit třeba při prvouce, ale jinak je do toho nijak nenutím, aby o tom mluvily. Taky jsou ve třídě další děti, které mohly něco podobného zažít, a pak je to zvláštní situace, probírat s někým toto téma, když pro další děti to může být smutné..

V jakých vyučovacích hodinách je podle Vás vhodné se tomuto tématu věnovat?

V prvouce.

V jakém ročníku je podle Vás vhodné s tímto tématem začínat?

V první ne. Od té druhé třídy.

Je pro Vás těžké otevřít toto téma dětem?

To ne.

Konzultujete problémy dětí, které vznikly v důsledku rozchodu, s rodiči?

Ano, konzultuju. Ale ne jako ten rozvod, to je jejich věc. Spíš ty věci, co se dějí ve škole.

A jsou si rodiče vědomy, že tyto problémy, změny, vznikly v důsledku jejich rozvodu?

Většinou ano. Většinou to vědí.

Jste si jistá v pomoci dětem, které procházejí rozvodovou situací svých rodičů?

No tak jistá si samozřejmě nejsem. Určitě se snažím nějakým rozhovorem se na ně zapůsobit, na ně zapůsobit, aby třeba otázky, na které neznají odpověď, zdráhají se třeba zeptat rodičů, je jim to nepříjemný tak snažím se odpovědět ale u těchto malých dětí, musí přijít sami, než abych já zasahovala.

Je podle Vás možné vzniklé změny a problémy, které u dítěte vzniknou v tomto období, ve škole nějak zmírnit, ovlivnit, nebo odstranit?

Jo, pokud rodiče spolupracují se školou, může se toho hodně ovlivnit. Důležitá je komunikace s nimi, protože jinak toho učitel moc nezmuže.

Tak. To byla poslední otázka. Je něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli?

Já myslím, že všechno důležité bylo řečeno, tatínek se chopil péče dítěte, většinou to bývá obráceně a musím tedy pevně stát na straně tatínka ať už se teďka rozhodl jakkoliv, protože maminka mě za celé ty dva roky nekontaktovala, vůbec se neptala jak to dítě zvládá a většina rodičů ten nástup do školy do první třídy jakoby hodně prožívá, rodiče jsou natěšeni a zvědaví, jak se dětem daří, co zvládají. Ona během první a druhé nepřišla, kontaktovala mě pouze jednou, když mi chtěla sdělit že změnila své příjmení, že se vdala. Jinak vůbec. Ohledně žáka vůbec.

Příloha č. 5: Rozhovor č. 5 - Respondentka paní Hana a žákyně Tereza

Škola: Praha, okraj
Pohlaví vyučujícího: žena
Léta praxe: 17 let
Ročník: 4.

1. Základní údaje o dítěti

Jakého pohlaví je dítě?

Je dívka.

Kolik je jí nyní let?

Deset let.

Jaká doba uplynula od rozvodu jeho rodičů?

Necelý rok.

V době rozvodu jí tedy bylo..

To bylo ve třetí a bylo jí devět.

Má sourozence?

Nemá žádné.

Navštěvuje dítě pedagogicko-psychologickou poradnu nebo jiná zařízení tohoto typu?

Nenavštěvuje nic.

Komu bylo dítě po rozvodu svěřeno?

Tatínkovi.

Poznala jste podle změn u dítěte, kdy začaly rodinné problémy, které pak vyvrcholili rozvodem rodičů?

Tak ano, byla hodně smutná.

Dokážete určit, v kterém období se změnilo chování dítěte? Jestli to bylo před rozvodem, ihned po rozvodu, dlouho po rozvodu...

Hned po tom rozvodu.

O problémech v rodině tedy víte. Odkud jste se nich dozvěděla?

Sdělili mi to oba rodiče.

Vědělo dítě, že se jeho rodiče rozvádějí?

Myslím si, že ano. Asi o tom rodiče s ní brzy i mluvily, aby věděla, co se bude dít dál.

Jak často se dítě stýká dítě s matkou?

U maminky je vždy na víkend po čtrnácti dnech, ale vím, že se vídají mnohem častěji.

Je Vám známo, že by došlo časem k přerušení kontaktu s druhým rodičem?

Nedošlo.

Jaký vztah má dítě s matkou?

Tak určitě velmi kladný. Ono je to zvláštní, že je u tatínka, já myslím, že se tak dohodli sami, oni tam nebyly žádné větší rozepře, že by se ten rozvod řešil dlouho, zdá se mi, že to bylo vše rychlé. Tady všichni byli šokovaní tím, že připadla do péče otce. Ale proč, proč to tak je, to jsem se neptala a ani oni mi nic neřekli sami, takže to tak prostě je, ale s maminkou dívka vychází určitě dobře.

Je Vám známo, zda mají rodiče nové partnery?

Tatínek má, to vím. A maminka myslím, že také.

Všimla jste si, že by měl na dítě vliv některý z nových partnerů rodičů?

Myslím si, že ne. Tak novou paní tatínka i znám. I její maminku znám.

Kdo chodil dříve a kdo chodí teď na třídní schůzky a snaží se řešit problémy dítěte?

Oba dva chodí i teď i předtím.

Mají rodiče problémy s financováním školních záležitostí? Nebo s domluvou ohledně dovozu, odvozu dítěte na určité místo?

Vůbec ne.

Můžete říci, že se dítě již s porozvodovou situací vyrovnalo, problémy již pominuly a vše je jako v době před rozvodem?

Myslím, že ještě ne.

Vidíte stále změny proti období, jaká byla před rozvodem? V chování i prožívání?

Ne ne, v chování ne. Ale v tom citovém pořád ano.

2a. Oblast chování a emočního prožívání

Pozorovala jste změny v chování a emočním prožívání dítěte?

Od toho rozvodu ano.

Ovládala své emoce?

Ale to ano.

Je chování dítěte vzhledem k věku v normě?

Je.

Jaké má dítě postavení v kolektivu?

Tak je oblíbená. Normální holka.

Změnilo se jeho postavení po rozvodu rodičů?

Ne.

Změnil se přístup a postoj kolektivu k dítěti?

Taky ne.

Nezměnila okruh kamarádů?

Ne.

Jak se dítě projevovalo o přestávkách? Došlo k nějaké změně?

Ona je hodná i o přestávkách.

Jaké chování u dítěte pozorujete? Bylo takové vždy, nebo po rozchodu rodičů nastala změna?

Agresivita	Ne, to vůbec.
Apatie	No, po tom rozvodu ano.
Bázlivost	Před rozvodem ne, potom řeknu, že ano.
Emoční labilita	To byla vždy a po tom rozvodu teda ještě víc.
Hlučnost	Ne, to nikdy.
Lhaní	Ne, nikdy.
Náladovost	Ne ani pak.
Nejistota sebou	To byla vždycky jako nejistá.
Nepořádnost	To se mi zdá, že potom ano. Dřív si své věci hlídala, teď ne. Nějak pořádek na lavici nebo v tašce jí moc neříká.
Nesoustředěnost	Nebyla nesoustředěná po tom rozvodu.
Neukázněnost	To ne, to nikdy.
Plačtivost	Ne ne, nepláče, nikdy nějak.
Podceňování se	Taky ne.
Pokles zájmu	To ano, v době toho rozvodu.
Přetvářka	Nepřetvařovala se nikdy.
Samotářství	Ne. Ani před rozvodem ani po rozvodu.
Smutek	To ano, to byla. To je ještě doteď, určitě. Dřív ne, jo.
Stres	A to taky po tom rozvodu, jo, byla nervózní. Byla ve stresu.
Únava, útlum	Byla před i po.
Upozorňování na sebe	Ne.
Uzavření se do sebe	To po tom rozvodu určitě ano, jak byly ty nejtěžší chvíle, tak s nikým moc nebavila.
Úzkost	To se mi taky po tom rozvodu zdálo. Takže ano, po rozvodu.
Vymlouvání	Ne
Vyrušování	To také ne.
Vzpournost	Ne, ani po rozvodu ne.
Vztek, zlost	Také ne.
Zákeřnost	Ne.

Napadá vás něco, co jsem Vám nenavrhla a čeho jste si všimla ohledně změn v chování?

No, ani asi ne. Je taková umírněnější. Klidnější.

Zdá se Vám, že u Vás dítě vyhledávalo pomoc?

No, asi ano. Chtěla si se mnou povídat, občas se přijde pomazlit, povídá si se mnou i o rodině, že mi třeba vypráví.

A u spolužáků?

Nemyslím si. Ne. Jestli s kamarádkami mluví, to nevím, ale co bych slyšela nebo si všimla já, tak ne.

Mluví o matce?

Ano, mluví o obou rodičích.

Je rozdíl, když se dítě vrací do školy po prožitém víkendů s otcem?

Není. Já vím, kdy je u maminky. Taky u ní určitě přespává i někdy, když nemůže být s tatínkem, asi kvůli práci. Nemají to striktně rozdělené. Ano, soudně je to dáno, ale navštěvují se mnohem víc. Hm.

Trpí dítě zdravotními obtížemi, které před rozvodem rodičů nemělo?
Netrpí žádnými zdravotními problémy.

2b. Oblast školní práce a prospěchu

Nastaly u dítěte změny v prospěchu?

Ano.

Jak dlouho jste je pozorovala?

Asi tři měsíce. Bylo to zhoršení, nedávala tolik pozor, takže i třeba zapomínala.

Změnily se i známky?

Ano, zhoršila se, ale já jsem jí je nechávala opravit, nebo na ní tolik netlačila.

Kdo se s dítětem doma učilo, připravovalo do školy?

Jelikož bydlí s otcem, tak nejspíš on na všechno dohlédne.

Bylo dítě do školy vždy připravené?

Vždy připravená ne.

Věnovalo dítě výuce pozornost a soustředilo se?

No tak po tom rozvodu ne, to se moc nesoustředila.

A byla motivovaná k práci?

To taky ne. Teď už jo, školu zvládá v pohodě, ale v tom období po rozvodu ne.

Takže v době po rozvodu motivovaná nebyla?

Ne.

Záleželo Vám na kladném přístupu dítěte ke škole?

To ano, chtěla jsem, aby měla školu nadále ráda, ne aby to bylo další místo pro její smutek. Tak jsem k tomu také přistupovala, aby se sem aspoň trochu těšila. Třeba i na kamarádky, jo, tak s holkama si povídají, a určitě myslí i na jiné věci.

Jaké další kroky jste v tomto ohledu podnikala?

Tak u ní je potřeba posilovat její sebevědomí, chválit ji, být na ni milá, aby se nezavřela před světem a pak, pak by bylo těžké si k ní najít tu cestu.

3. Respondent - žák

Jaký vztah má dítě k Vám, jako třídní učitelce?

Tak dobrý. Já ji mám ráda, a myslím, že ona mě, no, taky.

Změnil se tento vztah po rozvodu rodičů?

Řekla bych, že máme bližší vztah. Třeba si za mnou zajde jen tak popovídat a ví, že se ode mě vždycky dočká jako porozumění. A tak já se snažím vcítit se do její situace, nemá to lehké. I když je s tatínkem, který jí má rád, stejně tam ta mamka musí chybět.

Vnímala jste, že by Vás ovlivnil žákův stav při hodnocení, klasifikaci?

Tak ano, byla jsem k ní mírnější, spíš jsem ji ani nechtěla moc známkovat, no, nedávala pozor, ale ne, že by zlobila, jen byla myšlenkami jinde.

Snažila jste se dítěti nějak pomoci?

Tak určitě ji ráda vyslechnu, třeba ji zkusím poradit. Ona je takový tulič, takže ji třeba i obejmu, když vidím, že to potřebuje, nebo jen pohladím, ona to vnímá, hm, vnímá a ví, že se na mě může se vším obrátit.

4. Respondent – téma rozvodu

Kolik máte v dnešní třídě dětí z rozvedených rodin?

Teď mám 21 dětí a z toho dvě rodiny rozvedené, co vím. Nebo tak, že tyto dva rozvody jsem s nimi prožila.

Komu jsou děti z rozvedených rodin ve Vaší třídě většinou svěřeny?

Co má, tak do péče otce a do střídavé.

Stalo se Vám, že byste doporučila dítě do PPP kvůli problémům ve škole zapříčiněným rozchodem rodičů?

Ne. Ani jeden případ.

Mluvíte s dětmi ve škole na téma rozvod?

Ano.

V jakých vyučovacích hodinách je podle Vás vhodné se tomuto tématu věnovat?

Tak kde je téma rodina, takže kdykoliv. Ale samozřejmě ne vždy, když mluvíme o rodině, mluvíme o rozvodu, to ne. To spíš nahodile.

V jakém ročníku je podle Vás vhodné s tímto tématem začínat?

To je asi jedno. Kdy se naskytne příležitost.

Zaměřujete se s dětmi na téma rozvod, když se vyskytne ve třídě konkrétní případ?

Jestli chce dítě, tak ano.

Je pro Vás těžké otevřít toto téma dětem?

To nevím. Nemluví o něm s dětmi ráda, je to téma smutné, pro děti. Ale jestli je to těžké, spíš ano.

Můžete mi vysvětlit proč?

Právě protože se většinou bavíme o věcech neutrálních, pozitivních a pak je pro mě těžké povídat si s dětmi o rozvodu, nebo o smrti, nebo těchto tématech.

Konzultujete problémy dětí, které vznikly v důsledku rozvodu, s rodiči?

Ano, určitě.

A jsou si rodiče vědomy, že tyto problémy, změny, vznikly v důsledku jejich rozvodu?

Řekla bych, že ano.

Jste si jistá v pomoci dětem, které procházejí rozvodovou situací svých rodičů?

Jistá ne. Promluví si s rodiči, snažím se mluvit i s dětmi a pak se uvidí jak k tomu kdo přistupuje, no. Záleží na případě. Někdy se dá mluvit, jindy ne, může to být mnohem drastičtější pro to dítě a pak učitel třeba jen těžko může, hm, zasáhnout.

Je podle Vás možné vzniklé změny a problémy, které u dítěte vzniknou v tomto období, ve škole nějak zmírnit, ovlivnit, nebo odstranit?

Jako já že bych to změnila?

Ano.

Tak jak říkám, vše se musí domluvit ústně. Pokud jsou rodiče ochotni se se mnou bavit, nebo třeba přijdou sami za mnou, tak je to hned jiné a může se něco řešit. Já můžu na dítě brát větší hledy, dohlédnout na něj ve škole, pak rodičům předat informace, pokud si to přejí, ale musí spolupracovat i oni. Ne, že to budou brát odděleně, dítě doma a dítě ve škole. Dítě je to pořád jedno, jenom v jiném prostředí a ty by měli mezi sebou komunikovat. Aby se mohlo něco změnit nebo tomu dítěti pomoci.

Tak. To byla poslední otázka. Je něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli?

Asi ne.

Příloha č. 6: Rozhovor č. 6 - Respondentka paní Ivana a žák Vojtěch

Škola: Trutnov, město
Pohlaví vyučujícího: žena
Léta praxe: 24 let
Ročník: 3.

1. Základní údaje o dítěti

Jakého pohlaví je dítě?

Je to chlapec.

Kolik je mu nyní let?

Nyní mu je devět.

Jaká doba uplynula od rozvodu jeho rodičů?

2 roky.

V době rozvodu mu bylo..

Sedm let.

Má sourozence?

Má mladší sestru, ta ještě nechodí do školy.

Navštěvuje dítě pedagogicko-psychologickou poradnu nebo jiná zařízení tohoto typu?

Ne.

Komu bylo dítě po rozvodu svěřeno?

Do střídavé péče. Střídají si to po čtrnácti dnech.

Poznala jste podle změn u dítěte, kdy začaly rodinné problémy, které pak vyvrcholili rozvodem rodičů?

Poznala jsem to asi tak přibližně půl roku před vlastním rozvodem a začalo to problémy s psaním. Protože se zhoršila kvalita písma, chybování a to bylo ještě v době, kdy jsem vůbec netušila, že se tam něco odehrává.

To bylo tedy v první třídě?

Bylo to v první, ano.

O problémech v rodině tedy víte. Odkud jste se nich dozvěděla?

Nejdříve jsem to věděla od otce, pak od matky.

Vědělo dítě, že se jeho rodiče rozvádějí?

O tom nemám zdání, jestli to vědělo, ale že se něco v rodině děje, to určitě vědělo, protože matka odešla od otce, úplně do jiného města, a žila se svým přítelem. Takže chlapec musel do školy dojíždět. Školu nezměnil a dále chodí do této školy a začal teda dojíždět.

Je Vám známo, že by došlo časem k přerušení kontaktu s druhým rodičem?

Myslím si, že se střídají po těch čtrnácti dnech, ale určitě si nějaké naschvály dělají a prostředníkem prostě k řešení problémů byl ten můj žák.

Je Vám známo, zda mají rodiče nové partnery?

Matka partnera nového měla, to vím jistě, to nám to říkala, a vím, že se nedobře choval k jejímu synovi, že tam byly nějaké konflikty i typu, že ho třeba odvedl na chodbu a zavřel dveře a on nesměl dovnitř. Ale jestli ten vztah trvá do dneška, to nemám ponětí. Ty problémy gradovaly od těch problémů v písmu, došlo k velkému zlomu i v chování, žák začal být velice agresivní vůči druhým i přes svou malou postavu prostě si troufal třeba na spolužáky o dvě hlavy vyšší, to by dřív vůbec neudělal, začal třeba běhat po lavicích, přeskakovat židle, skákal z parapetu, prostě jeho chování bylo velmi neklidné a chvílemi až agresivní.

Myslíte, že příčinou této změny může být matčin nový partner?

Můžu se domnívat že ano, ale jistá si nejsem. Samo dítě nic neříkalo. On se vůbec málo svěřoval, s těmi problémy, připadalo mi, že je takový loajální k té rodině a že se tím, že se neměl vlastně komu svěřit, že to chování mohl být projev takového toho napětí, co v něm bylo. Těžko nesl také odloučení od své mladší sestry, protože ta střídavá péče byla určena pro něho, takže on nejenom, že byl odpoutaný od matky ale i od té sestry, se kterou měl blízký vztah a vím, že tohle těžce nesl. Té byly tři roky teprv a otec usiloval, chtěl do té střídavé péče dostat i svoji dceru, ale je v péči matky.

Kdo chodil dříve a kdo chodí teď na třídní schůzky a snaží se řešit problémy dítěte?

Na třídní schůzky chodila v první třídě jediné maminka, tatínka jsem vůbec nepoznala, vůbec jsem nevěděla, jak vypadá. Až když začaly být problémy, tak začal docházet i tatínek a to až takovým stylem, že mi připadalo, že to přehání, že prostě najednou se zlomilo, zlomil ten jeho zájem o školu, původně nebyl vůbec žádný, ani úkol neměl podepsaný od tatínka, prostě nic a najednou tatínek sem chodil každou chvíli, tak mně to připadalo až účelové. Ale nutno dodat, že když nosí úkoly, které jsou od tatínka, a ta příprava od tatínka byla jednoznačně jako na lepší úrovni. Než to, co dělal s maminkou. Ale, žák se i svěřil, že je tatínek na něj hrozně přísný, a že

nedovolí udělat chybu a třeba si jít hrát, dokad' nejsou udělané úkoly, prostě dokad', že musel dodržovat určitý režim a že otec byl zřejmě důslednější než ta maminka. Prostě těch čtrnáct dní byl připravenější a čtrnáct dní méně připravený. Ale zas nutno dodat že ta maminka tam měla na starost ještě svoji mladší dcerku, a vlastně na ty schůzky nechodil nikdo, a vždycky chodil každý zvlášť, mimo si to domluvil. Musím říct, že zájem byl, byl z obou stran.

Měly rodiče po rozvodu problémy s financováním školních záležitostí? Nebo s domluvou ohledně dovozu, odvozu dítě na určité místo?

Ne, nepozorovala jsem to. Problémy jsem pozorovala akorát v tom, že měl přesně striktní oblečení u tatínka, striktní oblečení u maminky, nemohl si je vyměnit, jinou knížku dokonce doma četl u tatínka, jinou četl u maminky, nedovolily, aby prostě si ty knížky bral k druhému partnerovi. I školní potřeby měl jiné, všechno měl dvakrát.

Můžete říci, že se dítě již s porozvodovou situací vyrovnalo, problémy již pominuly a vše je jako v době před rozvodem?

Ano, už se všechno urovnalo.

Z čeho usuzujete, že ano?

Tak pak už se zklidnil. Nevyváděl, to co předváděl předtím, to bylo, to vlastně bylo zoufalé. Teď je už dávno srovnaný.

Po jaké době tedy můžete říct, že se dítě vrátilo do původního stavu, jaký byl před rozchodem?

Rok, asi rok.

2a. Oblast chování a citového prožívání

Pozorovala jste změny v chování a citovém prožívání u dítěte?

V chování ano a on v tom prožívání byl takový uzavřenější, vždycky. Ty emoce moc najevo nikdy nedával, ale řekla bych, že když pak už všechno odeznělo a srovnalo se, že byl takovej radostnější.

Kdy jste si jich všimla?

Půl rok před samým rozvodem.

Tedy v období, kdy se od sebe rodiče odstěhovali se chování dítěte změnilo?

Oni se vlastně od sebe odstěhovali před rozvodem, a potom tím rozvodem a vlastně jakoby ukončením jsem viděla, že se to naopak zklidňuje. Já myslím, že tím, jak ta situace už byla vyřešená, jako když si byl už jistý jak to teda bude chodit, byl, protože záhy na to byla soudně ta střídavá péče dána, takže pro něho vlastně se to i vyřešilo, a začal se pomalu zklidňovat. Když teda věděl, jak to bude, tak se to začlo srovnávat.

Je chování dítěte vzhledem k věku v normě?

Ano. Předtím byl ten obrovský neklid a agrese, ale to se prostě už dalo do pořádku.

Jaké má dítě postavení v kolektivu?

V první třídě, na začátku první třídy byl spíš takový klidnější, a až bázlivý, bych řekla, tím, jak se měnila postupně, měnilo jeho chování, tak se začal vlastně přimykát k té skupině podobně naladěných chlapců, to znamená k chlapcům, kteří měli problémy s chováním. A to jádro třídy si toho všimlo a snažilo se ho jakoby i rovnat, protože ho znali v té klidné poloze a tak se snažili ho zase vrátit zpátky.

A podařilo se to?

Podařilo se to, ehm, možná že ho to i v uvovozkách trošičku zocelilo, bych tak řekla, že ta bázlivost teda už odpadla, a on se, ehm, protože i ten prospěch šel dolů, ale on patřil k těm lepším žákům, tak i ten prospěch se postupně zlepšoval, takže i díky tomu se jeho postavení ve třídě zlepšilo, protože oni dost dbají na to, jak se kdo učí, jaký má kdo prospěch, kolik toho ví, takže i tím si vlastně získal zpátky to svoje postavení.

Měl stále stejný okruh kamarádů?

V té době ho změnil. Ano.

Jak se dítě projevovalo o přestávkách?

No divoce se choval, v té době. Tak ňák, když má možnost si zahrát třeba fotbal, nebo ňákou hru pohybovou, tak to řešíme, ale jinak bych neviděla žádný problém.

Ovládal své emoce?

No vzhledem k té agresivitě tak bych řekla, že je v té době neovládal.

Jaké chování a emoční prožívání jste u dítěte pozorovala? Bylo takové vždy, nebo po rozchodu rodičů nastala změna?

<i>Agresivita</i>	Agresivní na začátku ne, potom se to ňák zlomilo, to byl vlastně ten největší problém, ano.
<i>Apatie</i>	To ne. Nikdy.
<i>Bázlivost</i>	Ne asi nikdy.

<i>Emoční labilita</i>	To taky ne.
<i>Hlučnost</i>	Předtím nebyl hlučný, pak ano.
<i>Lhaní</i>	Nelhal. Nelhal ani před ani po rozchodu.
<i>Náladovost</i>	To nebyl nikdy.
<i>Nejistota sebou</i>	To taky ne.
<i>Nepořádnost</i>	Ne.
<i>Nesoustředěnost</i>	Po rozvodu nebyl soustředěný.
<i>Neukázněnost</i>	No před rozvodem ano, a pak tak ňák jak se to už zklidňovalo tak se to urovnalo. Během toho rozchodu byl.
<i>Plačtivost</i>	To ne.
<i>Podceňování se</i>	Taky ne.
<i>Pokles zájmu</i>	To ano během toho rozvodu rozhodně.
<i>Přetvářka</i>	To ne.
<i>Samotářství</i>	To taky nebyl, ani před ani po.
<i>Smutek</i>	No smutný byl taky. Ale mně se zdá pořád takový posmutnělý.
<i>Stres</i>	No to asi, to byl, když se rozváděli. Jinak ale ne.
<i>Únava, útlum</i>	Před rozchodem nebyl a po rozchodu byl, já jsem to dávala také do souvislosti, že také dojížděl.
<i>Upozornování na sebe</i>	Po tom rozvodu to ano, ve velké míře dokonce.
<i>Uzavření se do sebe</i>	To ano, to mně připadalo, že už byl v té první třídě, takového jsem ho už poznala.
<i>Úzkost</i>	No to asi má. Vždy.
<i>Vymlouvání</i>	Ne to ne.
<i>Vyrušování</i>	Víc vyrušoval než předtím.
<i>Vzpournost</i>	To ne.
<i>Vztek, zlost</i>	To byl vzteklý po rozvodu.
<i>Zákeřnost</i>	To ne, to nikdy.
<i>Zamklkost</i>	Ano. Vždy byl zamklký.

Napadá vás něco, co jsem Vám nenavrhl a čeho jste si všimla ohledně změn v chování a prožívání?

Tak potom že si víc tak jakoby věřil a že se celkově ta psychika, bych řekla, jakoby zocelila. Teďka vyřeší nějaké situace, které by třeba dřív nevyřešil, v běžném životě a i dovede leccos si zařídít. Předtím jako čekal, že já jako přijdu a nevěděl třeba jak se zachovat, jak se omluvit a podobně, a on potom byl už v tom chování, i vůči dospělým takový, ne drzý to v žádném případě, ale takový otevřenější. V tom chování měl velký problém v tom, že měl pocit, že nemá nikde domov. Protože jsme třeba něco vyráběli a já jsem říkala, to si můžete nechat a zavěsit do svého pokojíčku a on na to odpověděl já nemám kam. Neměl ani jeden, vlastně stonal, a neměl ani pocit, že, že bude ležet ve své postýlce, tohle dítě těžce neslo.

Zdalo se Vám, že u Vás dítě vyhledává pomoc? A dělalo to veřejně nebo skrytě?

Skrytě pomoc asi jo, takovými různými, různými poznámkami.

A u spolužáků?

To myslím, že neřešil.

Mluví dítě o obou rodičích?

No o rodičích, o tom mluví, ale jenom velice stručně, a mluvil i o babičce, to byla maminka tatínka a mluvil i o druhé babičce, což byla maminka maminky, takže i ty babičky tam nějak fungovaly a snažily se ho trochu zaštitit, ale mluvil prostě opravdu jen to nejnnutnější.

Poznáte, že je dítě právě dva týdny u matky či otce? Je tam nějaká změna?

Ze začátku jsem to poznala. Že prostě uplynula ta čtrnáctidenní doba, nejenom prostě podle oblečení a podle pomůcek, což se dalo teda bezpečně vystopovat, ale připadalo mně, že zase začíná takový ten neklid, že zase je tam taková ta nejistota.

Jak probíhá výměna dětí?

Když jsem mluvila s matkou, tak to asi bylo ze začátku za velmi dramatických okolností, matka se mi zdála hysterická, když mně to líčila, že prostě, teď ta malá tam do toho ještě brečela, protože chtěla být s tím bratrem, bratr ten chtěl jít za sestřičkou, takže zřejmě ty začátky byly hodně dramatické a vypjaté. Teď si myslím, že se to urovnalo. On už teď vlastně tatínek dostal do té péče i tu sestru takže vlastně jsou spolu.

Trpí dítě zdravotními obtížemi, které před rozvodem rodičů nemělo?

To asi ne. On byl nemocný už předtím často, průdušky, myslím, že tam byla nějaká alergie, ale rapidně se rozvod asi nepodepsal na něm.

2b. Oblast školní práce a prospěchu

Nastaly u dítěte změny prospěchu?

Zhoršil se. Došlo ke zhoršení, ne nijak rapidnímu, předtím měl jedničky dvojky, pak to byly dvojky, trojky. V té první třídě to byly jedničky dvojky.

Kdo se s dítětem doma učí, připravuje?

Určitě lépe otec. Ale nevím, jestli, jestli to bylo přínosem pro toho kluka. Podle žáka to bylo za takových tvrdších podmínek.

Bylo dítě do školy vždy připravené?

Ano.

Věnovalo dítě výuce pozornost a soustředilo se?

To soustředění se také zhoršilo, a pak to postupně se to všechno urovnalo, bylo vidět jako že není myšlenkami ve škole, že řeší jiné problémy.

Bylo motivované k práci?

On celkem chce, on je takový trošičku, tam tížádost je. Ale v tom rozvodovém koloběhu i tu postrádal.

Záleželo Vám na kladném přístupu dítěte ke škole?

Tak ano.

Jaké kroky jste v tomto ohledu podnikala?

Třeba ho zapojit do veškerého, veškeré práce a dění ve třídě, aby byl zaujatý nějakou činností a myslel na něco jiného.

3. Respondent a žák

Jaký vztah má dítě k Vám, jako třídní učitelce?

Tím, že ho nedával moc najevo, nějaké vztahové chování, nebo jak bych to nazvala, ty emoce, tak myslím, že se jeho vztah ke mně nezměnil, a můj vztah k němu určitě, protože jsem mnohé uměla pochopit, a ty nedostatky, prostě, snažila jsem se, všechny jeho problémy řešit s určitým nadhledem vcítěním se do té jeho situace. Takže když bych třeba použila u nějakého žáka nějakou metodu výchovnou, tvrdšího rázu v uvozovkách tak u něho určitě ne.

Změnil se jeho vztah, přístup k Vám, po rozvodu rodičů?

Ne ne.

Vnímala jste, že by Vás ovlivnil žákův stav při hodnocení, klasifikaci?

Při hodnocení chování určitě, při hodnocení klasifikačním, tak jsem odhlížela od kvality písma, a od takových těch drobných chybiček, to určitě. Ale musel umět počítat, musel umět. Samozřejmě tyhle ty, hlavní věci. Při hodnocení chování to jsem právě, já to nerada, já ty tresty nechci používat, ale řekla jsem to třeba rodičům a u něho jsem to nedělala.

Snažíte se dítěti nějak pomoci?

Spíš ho srovnat, vysvětlit a zklidňovat ho.

Je podle Vás možné vzniklé změny a problémy, které u dítěte vzniknou v tomto období, ve škole nějak zmírnit, ovlivnit, nebo odstranit?

Určitě mu říct, že vím, že to má těžké, že ho v mnohém chápu, že, prostě mu ukázat, že jsem na jeho straně. A tady jsem se já teda snažila ovlivnit i rodiče, ale marně. Snažila jsem se jim vysvětlit, že by měli prostě nějak spolupracovat, protože je to pro dobro toho dítěte, ale to, to prostě nešlo no, oni jsou tak na sebe vysazeni, že prostě na to neslyšeli.

4. Respondent – téma rozvod

Kolik máte v dnešní třídě dětí z rozvedených rodin?

Tak v téhle třídě myslím si že mám pět, šest dětí rozvedených, ono se to totiž neuvádí, a nemusí uvádět a často se třeba stane, že žijí spolu, ale přímení dítěte odpovídá jenom jednomu z rodičů. Takže se to nedá nijak vystopovat, ale podle toho, co děti říkají, jak mluví o té rodině tak bych řekla, že z dvaadvaceti dětí šest.

Bylo to v takové míře vždy, nebo se rozvodovost zvyšuje?

O sto procent se zvyšuje.

Komu jsou děti z rozvedených rodin ve Vaší třídě většinou svěřeny?

Děti mám převážně v péči matky.

Stalo se Vám, že byste doporučila dítě do PPP kvůli problémům ve škole zapříčiněným rozchodem rodičů?

Ne nestalo.

Probíráte s dětmi ve škole téma rozvod?

Ano, ano v Člověk a jeho svět na téma rodina.

V jakém ročníku je podle Vás vhodné s tímto tématem začínat?

V té třetí.

Zaměřujete se s dětmi na téma rozvod, když se vyskytne ve třídě konkrétní případ?

Ne. Jednou se mně to stalo, to byla žákyně ve třetí třídě a víceméně ona sama potřebovala toto téma řešit, šlo to vyloženě z její iniciativy a v té třídě panovala obrovská, taková sounáležitost, a otevřenost a asi tak čtrnáct dní trvalo, než se k tomu odhodlala, protože říkala, že ji něco trápí, ale že nám nechce říct co, když jsme seděly v kroužku a až teda za čtrnáct dní nám řekla, že se nám teda svěří a vyloženě chtěla o tomto tématu hovořit. Ale to byl jenom jeden prostě případ.

Je pro Vás těžké otevřít toto téma dětem?

Je.

Můžete mi vysvětlit proč?

Tak je to takové choulostivé téma, nikdy nevíte, jak budou děti reagovat, a taky já, jak reagovat na všechny jejich otázky. Spíš je toto otázka nepříjemnosti.

Konzultujete problémy dětí, které vznikly v důsledku rozvodu, s rodiči?

Určitě. Sama od sebe. Ano.

A jsou si rodiče vědomi, že tyto problémy, změny, vznikly v důsledku jejich rozvodu?

Většinou to svádějí na druhého partnera. Může za to rozvod ale ne konkrétní rodič.

Jste si jistá v pomoci dětem, které procházejí rozvodovou situací svých rodičů?

Jistotu nemám. Každé dítě je jiné, každé dítě má jinou situaci doma, o mnohých situacích já ani nejsem informovaná, takže si to ani nedokážu představit, takže je to otázka spíš nějaké intuice a konkrétních dětí. Ale jistá si nejsem, že bych věděla co, nebo jak to mám dělat.

Poslední otázka je za námi. Je něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli?

Já třeba ještě teda k tomu konkrétnímu žákovi, že on když byl v té době, té nejistoty, tak on se hrozně upnul na svého živého králíka, že vlastně ten mu zajišťoval takovou asi jistotu, že je někdo, ke komu patří, kdo ho má rád a koho on má rád a prostě o tom králíkovi mluvil, když měl tvořit věty, kdy se měla tvořit slovní úloha, prostě při každé příležitosti, vždycky jsem věděla, teda že přijde téma králík. To jsem ještě nezažila.

Příloha č. 7: Rozhovor č. 7 - Respondentka paní Jana a žák Lukáš

Škola: Praha, okraj
Pohlaví vyučujícího: žena
Léta praxe: 8 let
Ročník: 4.

1. Základní údaje o dítěti

Jakého pohlaví je dítě?

Je chlapec.

Kolik je mu nyní let?

Deset let.

Jaká doba uplynula od rozvodu jeho rodičů?

Dva roky.

V době rozvodu mu tedy bylo osm let.

Ano.

Má sourozence?

Má. Má staršího brášku v šesté třídě a ten to teda jako nezvládal tolik dobře jako můj chlapec, ten je trochu takovej citlivější, tomu mýmu je to v podstatě jedno jo ten on to jako on to v podstatě vzal jako z toho pozitivního, pro něj, že v podstatě z toho čerpá, jo. Že je vždycky potom ty lidi jim říkají, že jsou jako chudáci, jo a tak takže on opravdu jako z toho čerpá, takže se furt jako vymlouvá, jednou na tatínka, podruhé na maminku, a je pravda teda že na začátku to bylo i tak, že si je jak maminka tak tatínek aby vlastně nahradili tu rodinu tak jim hodně často kupovali drahé věci, jo, takže to.. a on si na to zvyknul.

Navštěvuje dítě pedagogicko-psychologickou poradnu nebo jiná zařízení tohoto typu?

Nenavštěvuje.

Komu bylo dítě po rozvodu svěřeno?

Je ve střídavé péči.

Poznala jste podle změn u dítěte, kdy začaly rodinné problémy, které pak vyvrcholily rozvodem rodičů?

No tam, oni tak náč to řešily docela jako v klidu oba dva takže ono už to začlo jako v tý mateřský školce i v ty první třídě, ale nebyly zase tak velký výkyvy tam až došlo teda k tomu samotnému rozvodu tak teprve v tý druhý třídě vlastně došlo k náčymu, ale jenom nepatrnému až teprve v tý druhý třídě, až teprve když se, když se vlastně rozvedli tak sem viděla jako trochu výkyv, ale bylo to spíš jako v tom že prostě zapomíná no, je jako spoustu věcí má u maminky některý věci má zase u tatínka, takže jako neměl ty věci v pořádku

Dokážete určit, v kterém období se změnilo chování dítěte? Jestli to bylo před rozvodem, ihned po rozvodu, dlouho po rozvodu...

Když se rozváděli, nononono.

O problémech v rodině tedy víte. Odkud jste se nich dozvěděla?

Jak od tatínka tak od maminky.

Vědělo dítě, že se jeho rodiče rozvádějí?

Ano.

Jak často se dítě u rodičů střídá?

Každý týden, no, po týdnu se střídá. Vždycky v neděli se vymění, no, často kolem čtvrté hodiny.

Je Vám známo, že by došlo časem k přerušení kontaktu s druhým rodičem?

Ne ne ne, nikdo si nebrání.

Je Vám známo, zda mají rodiče nové partnery?

No vím, že maminka má, ale tatínek doposavad byl sám, tak jestli se něco změnilo, jenom. Tam to tak náč jako, vona ta maminka vlastně je to i důvod toho rozvodu jako, jo,že vlastně maminka měla toho partnera, takže tam ty kluci to tak náč přijali a on teda s nima přímo nebydlí ten partner, takže tam dochází na návštěvu a maminka říká, že s tím nemají problém jo, a je to i vidět jako když o něm mluví tak mluví jako normálně.

Myslíte, že hrál nějakou významnou roli nový partner maminky v prožívání rozvodu?

Já to jako nevidím, tohleto není jako pozorovatelný. Ale určitě další šok neutrpěl.

Kdo chodil dříve a kdo po rozvodu na třídní schůzky a snaží se řešit problémy dítěte?

No oni se střídají, ale na konzultace často když máme konzultace s rodičema přímo i s dětma tak chodí oba dva spolu i s nim.

Mají rodiče problémy s financováním školních záležitostí? Nebo s domluvou ohledně dovozu, odvozu dítěte na určité místo?

Ne, vůbec, nenene, to vůbec to jako maj jasně stanovený pravidla.

Můžete říci, že se dítě již s porozvodovou situací vyrovnalo, problémy již pominuly a vše je jako v době před rozvodem?

Já myslím, že jo, že jako von, von je opravdu jako vyrovnanej, teda.

Po jaké době tedy můžete říct, že se dítě vrátilo do původního stavu, jaký byl před rozchodem?

No určitě jako do toho pololetí té čtvrté třídy takže rok a půl určitě.

2a. Oblast chování a emočního prožívání

Pozorovala jste změny v chování a citovém prožívání dítěte?

Ano.

Kdy jste si jich všimla?

V době toho rozvodu. V době, kdy vlastně přišel ten rozsudek toho soudu a kdy teda ten X věděl, že že teda týden bude u maminky a týden u tatínka. Tam se to strašně změnilo protože on si to nedokázal představit. Takže i ani já jsme jako moc nepozorovala že by z toho byl nák špatnej, že tatínek tam není, ale ale opravdu byl špatnej jako z tohohle, že si to jako nedovedl představit že týden bude u mamky a týden u taťky, no.

Ovládal své emoce?

Ano. I když doma právě třeba ne, doma ne. Tady ve škole jo, ale vím, že maminka i taťka mi říkali, že prostě doma doma je zle, jako doma se vzteká, doma nechce dělat ani domácí úkoly a je hodně často jako drzý jak na maminku tak na taťku jo. že jim kolikrát jako i vyčte jako věci, který by asi to dítě normálně neřeklo. Ale ve škole ne, ve škole se vůbec neprojevuje, ale takhle, když mluvím právě s mamkou nebo s tím tatínkem tak slyším jako že opravdu, že je hodně jako nevyrovnaný doma.

Je chování dítěte vzhledem k věku v normě?

Ano.

A bylo vždy?

Ano.

Jaké má dítě postavení v kolektivu? Změnilo se jeho postavení po rozvodu rodičů?

Já myslím že ne že děti ho mají jako moc rádi, a patří jako mezi ty hodně oblíbený děti, a ostatní mu naopak pomáhají jako jo, že... jako vždycky mu pomáhali a rádi s ním kamarádí, protože on je takový tichý nenápadný, ale přitom si jako dokáže říct jo když něco.

Změnil se přístup a postoj kolektivu k dítěti?

Taky ne.

Má stále stejný okruh kamarádů?

Má stále stejné.

Jak se dítě projevovalo o přestávkách?

No, tak jako někdy zazlobí, ale někdy je to spíš tak že jako opravdu sedí a jí si tu svoji svačinu, jo, je klidný, no, nepatří k těm největším raubířům.

Jaké chování u dítěte pozorujete? Bylo takové vždy, nebo po rozchodu rodičů nastala změna?

Agresivita	Až po rozchodu.
Apatie	No to vždycky.
Bázlivost	To byl vždycky.
Emoční labilita	To byl vždycky, taky.
Hlučnost	To ne, nikdy.
Lhaní	No, až po rozchodu.
Náladovost	To byl vždycky.
Nejistota sebou	No, taky byl, no, taky vždycky.
Nepořádnost	Taky, vždycky.
Nesoustředěnost	To byl, to ale vždycky.
Neukázněnost	To po rozchodu.
Plačtivost	No, to byl vždycky.
Podceňování se	To nikdy.
Pokles zájmu	To jo, to po rozchodu.
Přetvářka	To myslím, že až po tom rozchodu. No to se projevuje v tom, že, právě často jako předtím to souvisí právě s tím lhaním, jako, protože předtím opravdu, když na něj maminka nebo já, když jsme na něj jako uhodily, tak se přiznal hned jako jo, ale teď už jakoby vymýšlí, vono jakoby to souvisí i s tím věkem, ale je pravda, jakože teď už pravdu se hodně jako přetvařuje, aby se nepřišlo náhodou na nějaké průšvih.
Samotářství	No, samotář je spíš až po tom rozchodu.

Smutek	No, já myslím, jakože on není zas tak smutný, on je opravdu jako veselý dítě. Ale to byl no, v době po, to byl hodně.
Stres	Až po rozchodu.
Únava, útlum	To já myslím, že byl vždycky unavený.
Upozorňování na sebe	Ne, to ne, to nikdy.
Uzavření se do sebe	No, ale to vždycky.
Úzkost	To až po tom rozchodu.
Vymlouvání	Hm, to až po rozchodu.
Vyrušování	Ne, to nikdy jako ani nevyrušoval.
Vzpournost	To až po tom rozchodu.
Vztek, zlost	To taky až po.
Zákeřnost	To ne. To nikdy, no.
Zamkllost	Zamklý byl vždycky.

Napadá vás něco, co jsem Vám nenavrhl a čeho jste si všimla ohledně změn v chování a prožívání?

No on je jako celkový tak jako, ale to bylo i předtím i potom, je celkově jako pomalý jo, že potřebuje hodně času jako na všechno nejenom na to učení ale i na to vlastně strávit jakoukoliv věc situaci, která prostě nastane. No a mně přijde, že je teď jako tak víc jako zodpovědnější, jo, že tím, jak jak si teď už zvyk na to, že se dá částečně u taťky a částečně u maminky, tak oni ho oba dva oni se jako teda oba dva dohodli, že ho budou vést k tomu, k té zodpovědnosti, takže teď už opravdu se...i víc i jako ty domácí úkoly, to jako on si předtím jako vůbec nezapisoval do úkolníčku a to teď vidím, jako že je velkej posun, že je, že fakt si zapisuje a má ty úkoly v pořádku.

Zdá se Vám, že u Vás dítě vyhledávalo pomoc?

Ano. U mě i u spolužáků

Jak jste to poznala?

Vždycky když jako jdu okolo a neví, tak já se ho teda jako zeptám jako, jo, ale musím opravdu jako potichu, a když, když neví, tak on mi to řekne, jo, ale často se spíš ptá těch spolužáků, kteří jsou vedle.

Máte na mysli tedy pomoc ohledně učení. A co pomoc ohledně toho jeho prožívání rozvodu?

Ale to ne jako. To je jen v tý takový jako nejistotě, jako, jo. Tak to je ale jako ten důsledek, vlastně, jako, toho rozvodu.

Je rozdíl, když se dítě vrací do školy po prožitém týdnu s otcem nebo s matkou?

Ne. No ze začátku když se vracel od táty tak byl veselejší. Než když se vracel od maminky, tam to bylo hodně takový, že i to mi i říkala sama maminka, že že on ji hodně jako dává za vinu to, že se rozvedli kvůli mamince, takže tam, vždycky jako když šel k tátovi tak vím, že se jako těšil, se těšil teda na to že budou spolu.

Mluví dítě ve škole o obou rodičích?

Jako von o tom mluví otevřeně, jo, že mu to nepřijde a i vlastně i potom během toho rozvodu tak jako všechny děti věděly, že jako jeho rodiče se rozvádí, protože on to jako řekl normálně a jako bavil se o tom. Jo, že teď je prostě u táty a teď nemůže jít, protože je jako u mamky, a i ty děti si tak ňák jako zvykly na to, že jako, že oni bydlí kousek od sebe tak že se vlastně navštěvují a oni opravdu jako ty děti si tak zvykly, jako že ví, že tendle týden je u tatínka takže ho dou vyzvedávat jako k tatínkovi, tendle týden u maminky, jo, takže on to bere tak ňák, jako že se baví úplně normálně o rodičích, jo, i o tý situaci, jako.

Jak probíhá výměna dětí?

V klidu no. Vždycky v klidu, já jsem je jako kolikrát právě i v tu neděli potkala jak šel vždycky taťka s oběma dětma a šly vlastně za maminkou a tam fakt jako, jako probíhá to, oni opravdu jako to je bezvadný, že ty rodiče si vyjasnily určitý věci a i se vlastně majetkově vyrovnaly a že, že to je jako nejdůležitější pro ně pro voba, že tím pádem se uklidnily i mezi nima vztahy a řekly si jasný pravidla jak teda s těma dětma budou pracovat jo. Že to vlastně dokázali oddělit to manželství a rodičovství. No, takže fakt to jako fakt to probíhá v klidu no, málokdy se jako stane, že, třeba jako teď kon jak si zlomil tu ruku, tak si ji zlomil s taťkou, jako jo, a ten se nedokázal přinutit k tomu, aby jely k tomu doktorovi jo, tak v neděli ho vzala maminka a odvezla ho do nemocnice a zjistily vlastně, že má zlomenou ruku, ale jako ale ona i když mi to přišla říct ona sama, tak říkala jako, že v podstatě se na taťku nezlobí, že jako úplně chápe, že ten kluk jako že tam nechtěl, jo, že jenom potom jako když viděl, že to má fakt jako hodně nateklý, a myslím si, že jako pak taťka by to udělal taky, že by ho tam vodvez. A mění se v neděli odpoledne.

Trpí dítě zdravotními obtížemi, které před rozvodem rodičů nemělo?

Ne, to jako ne, teď ta ruka akorát, no.

2b. Oblast školní práce a prospěchu

Nastaly u dítěte změny prospěchu?

No, jako po tom rozchodu šel opravdu jako s tím prospěchem dolu, ale během měsíce se zase vrátil zpátky, takže opravdu jenom jeden měsíc no. Se nesoustředil a vono hlavně jako neměl právě ty věci v pořádku že tím, jak nevěděl, či je, žejo, jak něco měl u tatky, něco měl u maminky, tak neměl potom ty věci v pořádku a tím pádem se ani nemohl připravovat na ty hodiny, no.

Kdo se s dítětem doma učí, připravuje?

Jak maminka tak tatka, oni oba dva no.

Bylo dítě do školy vždy připravené?

To ale bylo. Jo, většinou je.

Věnovalo pozornost výuce, soustředilo se?

No moc ne. On byl vždycky takový jakože nechtěl do školy. Jako většinou ne, že to je takový jako že, takhle, když ho něco zaujme, tak se soustředí hodně, ale, a to měl vždycky, ale jakmile je to něco, co dělá jako že to musí udělat nebo že to jako nedělá rád, tak v tu chvíli prostě s ním nehne nikdo, že se opravdu pak nedokáže soustředit na tu práci no.

Byl motivovaný k práci?

To jo.

Záleželo Vám na kladném přístupu žáka ke škole?

No tak to určitě mi na tom záleželo, jo. Taky jsem se snažila, aby byl v tý škole spokojený, aby si tady jakoby i odpočinul. On se pak vrátil domů a jelo to zase všechno dokola, jo.

Jaké kroky jste v tomto ohledu podnikala?

Tak aby si odpočinul, no. Nechala jsem ho trochu mimo, že když nestíhal, nevadilo to, jo. Jako nechtěla jsem mu jako přivolat další stres, no.

3. Respondent a žák

Jaký vztah má dítě k Vám, jako třídní učitelce? A vidíte, že by se po rozvodu rodičů změnil?

Já myslím, že byl vždycky jako stejný, von je takovej jako, že, že v podstatě jako mě respektuje, hodně často to jako říkali i maminka že jako, ale to souvisí zase s tím věkem, že když byl mladší, tak platilo to, co jsem řekla já, a ne to, co řekly rodiče, že, to mě to, ale, ale vycházíme jako spolu oba dva velice velice jako dobře. Pořád stejně. Málokdy se na něj i jako fakt rozzlobím, že třeba právě něco, něco provede, nákou rošťárnu, nebo něco jo, to von ne, to von je opravdu klidný dítě, takže, takže tak nák jako relativně dobře.

Chovala jste se Vy k dítěti po rozvodu stále stejně nebo jste změnila přístup?

No já ho mám ráda jako, mně přijde jako správněj kluk, takovej, že si dokáže poradit se spoustou věcí a je hodně tím jak je hodně citlivej, tak dokáže i spoustu věcí jako hezky říct, jo, dokáže se i omluvit, třeba když jako opravdu udělá nákej velkej průšvih, tak se dokáže i omluvit. Ale někdy je to právě i velkej paličák, se kterým jako člověk nehne, že je to takový jako s ním někdy těžký, ale já už jako vím, že ho musím nechat, a že von potom jako už pracuje normálně. Já sem to tak nák nechala, protože tatka s mamkou mě prosily, ať jako to nechávám, jako jo, ať zbytečně do toho nezasahuju a já jsem to jako respektovala jo, protože to nebyl ani důvod ani to nák jako měnit, nechala jsem ho ten měsíc tak v klidu no. Protože je pravda že on je z těch dětí, který si to potřebuje jako srovnat i sám v hlavě

Vnímala jste, že by Vás ovlivnil žákův stav při hodnocení, klasifikaci?

To ne.

Snažila jste se dítěti nějak pomoci?

No, když je opravdu jako vidím, že někdy jako opravdu to jako poznáte, že, že opravdu jako nelže, že opravdu třeba to u toho tatky má, že to třeba i zapomněl nebo něco, tak to mu jako vodpustím, jo, v tomhleto jsem taková trošku shovívavější. Nebo když třeba nemá jako cvičky a dlouho jako, než to jako řekne tý mamce, protože to právě jako tyhleto věci nakupuje maminka, jako všechny tatinek na to dává vlastně jenom peníze, tak to je prostě jako problém, protože on ten týden že jo, to mít prostě nemůže, protože u tý maminky není a protože tomu tatkovu to neřekne.

4. Respondent – téma rozvodu

Kolik máte v dnešní třídě dětí z rozvedených rodin?

No, v tý naší třídě je, je, kolik, asi čtyry rozvedení rodiče, ale s tím, že oni maj jako opravdu strašný štěstí s tím, že se jako, jako domluvili, jo, jo, že to není, že tam snad, jenom asi u jednoho, jednoho toho chlapečka, jo, tam jako je hodně velký jako problém s tím domlouváním se, jako, jo, ale jako jinak opravdu si jako vyjdou vstříc ty rodiče, takže jako na ty děti se to tolik nepřene, no.

Kolik máte ve třídě dětí?

Dvacet pět.

Komu jsou děti z rozvedených rodin ve Vaší třídě většinou svěřeny?

Většinou mamince. A tuhle jednu střídavou.

Stalo se Vám, že byste doporučila dítě do PPP kvůli problémům ve škole zapříčiněným rozchodem rodičů?

To ne, to ne.

Hovoříte s dětmi ve škole na téma rozvod?

Jo.

V jakých vyučovacích hodinách je podle Vás vhodné se tomuto tématu věnovat?

Při prvouce. Nebo člověk a jeho svět.

V jakém ročníku je podle Vás vhodné s tímto tématem začínat?

To kdykoliv. To je jedno.

Zaměřujete se s dětmi na téma rozvod, když se vyskytne ve třídě konkrétní případ?

No, to jo, ale jako nejdřív, když se jako naskytne nějaká ta situace, že jako to třeba to dítě řeší, tak nejdřív se třeba s ním, jako to dítě konkrétní vezmu stranou a zeptám se ho, jestli to jako vůbec to chce říct, jo, protože to je tak strašně choulostivá věc, že není dobrý to třeba řešit jako hned teď, jako. A potom, když se třeba domluvíme, že ano, já bych chtěl o tom mluvit, tak nemluvíím přímo jako o tom dítěti, ale spíš jako obecně, jo, jako o rodině, a jak to jako funguje, jo, a jak ty vztahy můžou fungovat, ale nikdy to nedávám jako na konkrétní děti.

Je pro Vás těžké otevřít toto téma dětem?

Já myslím, že ne. Já možná, je to taky tím, že, můj tatínek se rozvedl, kdysi dávno, a moje maminka si ho vzala vlastně už i s mým bráchou velkým, a žili jsme tak jako pohromadě, pěkně, že jako mi ten rozvod nepřijde ničím jako špatnej, jako, jo, že to jako prostě k životu patří, jo, a právěže jako často přemýšlím i o tom, že, jako jak ty rodiče třeba fakt znám a vím, jak se jako hádaj, a děti jako kolikrát spoustu věcí řeknou, tak si říkám, ježišmarja, jako jestli by nebylo pro ty děti lepší, jako, aby ty rodiče jako šly od sebe, než aby byly pořád v tom neustálém stresu, jo, že někdy, že jako nevidím rozvod jako něco špatnýho, jo, že to prostě k životu patří a že jsou to věci, který jsou, že když se opravdu k sobě ty lidi moc nehodí, tak je možná lepší jít od sebe. Já si myslím, že když jsou ty lidi rozumný, jako, asi to nikdy není pro ty děti dobrá věc, ale daleko právě často je mnohem horší, když v tom vztahu jako zůstávají, a jako ty děti si zažívaj daleko horší věci než kdyby byly od sebe, no.

Konzultujete problémy dětí, které vznikly v důsledku rozchodu, s rodiči?

No, to jo, to určitě. Když je jako nějaký problém, tak to s nimi řeším.

A jsou si rodiče vědomy, že tyto problémy, změny, vznikly v důsledku jejich rozvodu?

No tak někteří právě jako jo, jako třeba ty, co teď mám ve třídě, tak ty opravdu jo, že ty to i chtěj jako řešit. Třeba i ty rodiče, co se týče toho X tak ty dokonce za mnou byli i oba dva, teda každý zvlášť a dokonce i ten tatínek chtěl po mně, abych i případně zaznamenala nějaké změny, jo, že tohle třeba chtěj i pro ten soud, jo, aby jako dokázali, že ta střídavá péče je v pořádku.

Jste si jistá v pomoci dětem, které procházejí rozvodovou situací svých rodičů?

No, tak, když už jako to dítě znám, tak ho jako vždycky nechám mluvit, ať mi sdělí, co potřebuje, to ať mi jako řekne, nikdy mu neradím jako nebo neříkám co by měl udělat, ale jako že, spíš mu nabídnu tu pomoc jako že, kdyby jako potřeboval tak kdykoliv jako může za mnou přijít.

Je podle Vás možné vzniklé změny a problémy, které u dítěte vzniknou v tomto období, ve škole nějak zmírnit, ovlivnit, nebo odstranit?

No já myslím, že to je jako těžký no, já si myslím, že některý jako věci se určitě dají, protože některý věci opravdu, když ty rodiče maj k vám důvěru, tak oni vám řeknou, takže jako pochopíte i spoustu třeba situací, který nastanou i v tý škole, jo, ale je pravda, že některý věci prostě hold neovlivním, protože prostě to je věc tý rodiny a jen těch rodičů a já jim prostě nemůžu zasahovat do výchovy, no. Ale i tím jako, že, tady je výhoda v tom, jako že oni jsou bezvadný v tý komunikaci i se mnou, takže když vidí že se něco jako i děje ve škole a je nějaký jako malý problém, že třeba víc zapomíná na věci nebo tam je to vyloženě jenom jako o tom zapomínání, jo, tam jakože žádný jako problémy s chováním nejsou, tak když jenom tohleto vidí,

tak jako přijdou samy a řeknou pani učitelko, my jsme měly jako hodně náročný týden z tohohle a z tohohle důvodu jo, takže tam si myslím, jakože potom je i člověk jako učitel potom shovívavější, protože tu situaci pochopil, no. Tady to fakt probíhalo klidně no, tady jo.

To byla poslední otázka. Je něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli?

Tak asi už ne. Asi bylo teda všechno řečeno, no.

Příloha č. 8: Rozhovor č. 8 - Respondentka paní Karla a žák Marek

Škola: Trutnov, ves
Pohlaví vyučujícího: žena
Léta praxe: 25 let
Ročník: 4.

1. Základní údaje o dítěti

Jakého pohlaví je dítě?

Chlapec

Kolik je mu nyní let?

Deset.

Má sourozence?

Má jednu sestru tady v první.

Jaká doba uplynula od rozvodu jeho rodičů?

Asi rok.

V době rozvodu mu tedy bylo devět let.

Ano.

Navštěvuje dítě pedagogicko-psychologickou poradnu nebo jiná zařízení tohoto typu?

Ne.

Komu bylo dítě po rozvodu svěřeno?

No tak střídaj tu péči, tejdén s mamkou, tejdén s taťkou.

Poznala jste podle změn u dítěte, kdy začaly rodinné problémy, které pak vyvrcholili rozvodem rodičů?

No tak kluk je takovej tichej a moc se nesvěřuje, takže až po tom, když jsem to já věděla, tak jsem to začla spojovat s tím, že teda možná je ještě víc zakřiknutej, nebo že je takovej vylekanej, takovej bojácnej trošku no.

Takže jste si to spojila s rozvodem až potom, co jste věděla, že se rodiče rozvádějí?

Ano ano.

Dokážete určit, v kterém období se změnilo chování dítěte? Jestli to bylo před rozvodem, ihned po rozvodu, dlouho po rozvodu...

No to bych řekla právě kolem toho rozvodu.

O problémech v rodině tedy víte. Odkud jste se nich dozvěděla?

No tak bylo to z řeči v obci. Děti se s tím moc nechlubili a rodiče pak donesli panu řediteli papír.

Vědělo dítě, že se jeho rodiče rozvádějí?

Vědělo.

Je Vám známo, že by došlo časem k přerušení kontaktu s druhým rodičem?

Ne, to ne. No problémy tam jsou, tatínek třeba chtěl pustit mamku do baráku, chtěla nějaký fotky. A kluk to bere tak, že prostě je u taťky, tak je u taťky, je u mamky, tak je u mamky

Jaký vztah má k rodičům?

Oni to jsou sourozenci, tak ten kluk má možná blíž k taťkoj, protože ten má takovou čtyřkolku, že jo, tak můžou jezdit na čtyřkolce, No a ta sestra určitě má blíž k mamince, že jo, nebo ta maminka je takový zázemí

Je Vám známo, zda mají rodiče nové partnery?

No, mají.

A mohla byste říct, že noví partneři rodičů mají vliv na změny v prožívání dítěte?

Nene, to jsem nepozorovala.

Kdo chodil dříve a kdo chodí teď na třídní schůzky a snaží se řešit problémy dítěte?

To oba a dřív taky oba. Hm, asi podle toho na koho to vyšlo, někdy mamka, spíš mamka asi, a teď na rodičovský přišli oba. Protože mají strach aby jim to ten druhý řek, že jo, tak aby věděli jaký jsou problémy, takže teď choděj oba.

Předhánějí se ve spolupráci se školou?

A ne, to ani ne. Ne ne.

Mají rodiče problémy s financováním školních záležitostí? Nebo s domluvou ohledně dovozu, odvozu dítěte na určité místo?

To nevím, jak to funguje, protože když je u maminky tak je odváží maminka, když je u tatínka, tak je odváží. No a s penězi, tatínek asi nemá problémy s penězma, A taky my tak ani nikam nejedíme, že jo. Těch výdajů tolik nemáme. Dvě stovky jsme platili do třídního fondu a pak ještě jednou asi dvě stovky, no.

Můžete říci, že se dítě již s porozvodovou situací vyrovnalo, problémy již pominuly a vše je jako v době před rozvodem?

Tak řekla bych, že je to takový vyrovnanější, klidnější. Takže ano.

Jak dlouho tedy trvalo, než se dítě vrátilo do původního stavu, jaký byl před rozchodem?

No tak tři čtvrtě roku určitě.

2a. Oblast chování a emočního prožívání

Pozorovala jste změny v chování a emočním prožívání dítěte?

No jo, byl takový víc jako zakřivený nebo takový ne tak hovorný, tišší, takový smutný prostě no.

On se ten kluk neprojevoval nák citově, nesvěřoval se, mně, takže říkám, náky takový to, smutný že byl, to jsem na něm viděla

Kdy jste si těch změn všimla?

No, to přímo jak se rozváděli, no.

Měl problémy s tím, že měnil bydliště?

Neměl, protože tady když zůstanou, no, tady, když zůstane v Havlovicích, tak tady má kamarády, že jo, tady bydlel odjakživa, a když jede za maminkou, tam má zase spoustu nákejch bratranců.

Od maminky teda do školy dojížděl?

Od maminky dojíždí, ano. Nebo ho mamka vozí, nebo jezdí autobusem, no.

Ovládal své emoce?

Jo, ovládal. Když jednou jak jsme mluvili o tom rozvodu, tak mu vyhrkly slzy do očí, ale víc neřek. Jenom jsem viděla, že to je špatný, no, že mu je smutno, že brečí, ale neřekl mně nic.

Je chování dítěte vzhledem k věku v normě?

Jo.

A bylo vždy?

Jo.

Jaké má dítě postavení v kolektivu a změnilo se jeho postavení po rozvodu rodičů?

To bych ani neřekla. Takový prostě oblíbený žák, hodný.

Změnil se přístup a postoj kolektivu k dítěti?

Ne. Berou jako to, teď je tady, teď tady není. No a když jsem něco jako potřebovala, aby donesli mu, tak řeknou, on je teď u mamky, teď to nejde.

Má stále stejný okruh kamarádů?

Ano.

Jak se dítě projevovalo o přestávkách?

Tak takovej hodnej hoch bez problémů. Jako vždy.

Jaké chování u dítěte pozorujete? Bylo takové vždy, nebo po rozvodu rodičů nastala změna?

Agresivita	To ne. To není.
Apatie	Hm, to jo. Po rozvodu.
Bázlivost	Tak to on je takovej. A po tom rozvodu ještě víc.
Emoční labilita	Po rozvodu ano.
Hlučnost	Ne, ne, nikdy.
Lhaní	To asi ne. Snad nikdy ne.
Náladovost	To né, taky.
Nejistota sebou	Tak to v tom období rozvodu, než vlastně věděl, jak to bude vlastně fungovat, tak taková nejistota tam taky byla, no.
Nepořádnost	Ne, tak jako každěj kluk, žejo.
Nesoustředěnost	To byl no, po rozvodu ano.
Neukázněnost	Ne. Nikdy ne.
Plačtivost	No když přišla na to řeč, tak ano. Po tom rozvodu.
Podceňování se	Ne. Nikdy.
Pokles zájmu	Po rozvodu ano.
Přetvářka	To ne.
Samotářství	Tak možná pak taky víc, no. Než byl předtím.
Smutek	Taky ano. Po.
Stres	To taky ano.
Únava, útlum	Byl. Ano, teď je víc, po tom rozchodu.
Upozorňování na sebe	Ne.
Uzavření se do sebe	To ano po rozvodu.
Úzkost	Taky ano. Po.
Vymlouvání	No, někdy se trošku vymlouvá, že třeba dostane špatnou známku a bojí se jí ukázat, on má strach z toho taťky spíš, takže, někdy se mi stalo, že tu známku třeba neřekne jo, ne že by přímo do

	očí lhal,ale, nebo mě přemlouval, a tak nedávejte mi trojku, dejte mi dvě mínus prosím vás, taková ta obava z toho, že se taťka bude zlobit, za špatnou známku a že pak třeba doma to pokračovalo, že tu žákovskou neukázal, ne že by tady ve škole lhal. <i>A to dělal vždy, nebo až po rozvodu?</i> Ne, to je tohle období po tom rozvodu. Předtím né. Dostane špatnou známku a bojí se ji ukázat.
Vyrušování	Ne nikdy.
Vzpurnost	Asi ne, ale jsou tam nějaký geny po tatínkoj, který se taky někdy chová vzpurně, tak myslím si, že tím věkem bude toho taťku napodobňovat a, ale je to teda záležitost věku, ne rozvodu.
Vztek, zlost	Ne.
Zákeřnost	Ne.
Zamlklost	Trochu jo, po tom rozvodu byl víc ještě.

Napadá vás něco, co jsem Vám nenavrhl a čeho jste si všimla ohledně změn v chování a prožívání?

Ne ne, asi ne.

Zdalo se Vám, že u Vás dítě vyhledává pomoc?

Ne, vůbec.

A u spolužáků?

Ne.

Mluví o obou rodičích?

Mluví buď o jednom, nebo o druhým, ale společně ne. To je prostě taťka mě vzal na výlet, s taťkou jsme byly v Praze, anebo zase třeba s mamkou jsme podnikly nějaký výlet. No jinak o tom nemluví, jenom tak když potřebuje informovat jako paní učitelko, je potřeba aby ste mě pustila, protože je vlastně zrovna u maminky,ale jinak vlastně ani ne.

Jak probíhá výměna dětí?

No tak to je to nejhorší, protože se domluvěj, třeba v pátek předaj dítě a teď si říkám, kdo ví, jak se strojením, a tak, a teďka jestli má knížku na úkoly tady nebo tam, tak si myslím, že ta výměna přímo asi způsobuje nějaký obtíže, ale tak asi s jim to nějak zaběhlo, těžko říct no, to jde mimo školu.

Trpí dítě zdravotními obtížemi, které před rozvodem rodičů nemělo?

Ne, je zdravý

2b. Oblast školní práce a prospěchu

Nastaly u dítěte změny prospěchu?

Přímo v období toho rozvodu došlo ke zhoršení, protože s emu rodiče nemohly až tak věnovat, ale teď se to zas tak ustálilo na takový jeho normě.

Kdo se s dítětem doma učí, připravuje?

No tak to se těžko posuzuje. Protože když píšem písenu, a tak jak já mám vědět, že to je ta látka, kdy byl zrovna u maminky a nebo jestli to je zrovna ta látka, kdy byl zrovna u tatínka. Takže ono se to těžko posoudí, jinak domácí úkoly nosí v pořádku, podepsaný, to jako jo. Ale když je nějaký shrnutí toho učiva někdy tak do toho nevlezu s kým se to zrovna učil

Bylo dítě tedy do školy vždy připravené?

Jo, hm, to je.

Věnovalo dítě výuce pozornost a soustředilo se?

No tak taková nesoustředěnost kolem toho rozvodu to byla, ale teď se to zase srovnalo. To byl ten tři čtvrtě rok no,asi,to tak trvalo, no.

Byl motivovaný k práci?

No tak oni oba rodiče makaj, ho jako dost vedou k tomu, aby se učil. Byl vždy.

Záleželo Vám na kladném přístupu žáka ke škole?

Jo, jistě.

Jaké kroky jste v tomto ohledu podnikala?

Chválila jsem ho, třeba, aby měl takovej ten pocit, že je úspěšnej. Aby měl tu školu rád.

3. Respondent a žák

Jaký vztah má dítě k Vám, jako třídní učitelce?

Myslím si že je, no, přívětivý, že mě má jako rád.

Změnil se jeho vztah, přístup k Vám, po rozvodu rodičů?

Ne, myslím, si, že pořád stejný, no.

Chovala jste se Vy k dítěti po rozvodu stále stejně nebo jste změnila přístup?

Ne, taky je prostě, je to takovej oblíbenej žák, má prospěch takovej normální, ani jedničky ale ani ne prostě čtyřky, je takovej hodnej, no, a nevěděla jsem jako třeba jak bych mu měla pomoc, kdyby pomoc potřeboval, ale tím jak nic neřek, no, tak asi ode mě nic nepotřeboval, no.

Vnímala jste, že by Vás ovlivnil žákův stav při hodnocení, klasifikaci?

No, když mě párkrát řek třeba paní učitelko nedávejte mi trojku, dejte mi něco lepšího, tak jako člověk se nad tím zamyslel, ale tak musím mu musím mu dát, to, co mu vychází, žejo. Takže jako neovlivnil, ale když jsem mu dávala horší známku, tak jsem si říkala bože jak to bude doma.

Snažila se dítěti nějak pomoci?

On se na mě neobrátí, takže v podstatě jsme to ve škole nijak neřešili. Al jinak bych mu jako ráda pomohla, kdyby jako chtěl. Ted možná cejtím trochu, že chtěj, aby šel k mamince, aby šly děti k mamince, no, jenomže nemůžu zas osočovat toho tatínka, když konkrétně proti němu nic nemám. My jsme to řešili právě že od toho soudu, měly jsme tady nějaký dotazníky. Na oba rodiče. Nějaký posudek jsme psali no, o tom, jak se chovaj ve škole.

4. Respondent – téma rozvodu

Kolik máte v dnešní třídě dětí z rozvedených rodin?

No že se rozváděj, to byl jeden, a jeden byl ještě před nima. Takže v podstatě já řeším asi třetí rozvod za život, jak učím na vesnici. V týhle třídě je to tenhle jeden.

Vývoj rozvodovosti teda na vaší škole nesledujete?

No předtím nebylo nic a teď ty tři to bylo v poslední době. Anebo se stane, že děti k nám choděj jako v normální rodině, ale zjišťuju, že mají třeba dvacet sedmiletého sourozence, to znamená, že zjišťuju, že jsou z rozvedených rodin a maminka si s sebou nese další dítě, že jo. Takže já bych řekla, že tady na tý vesnici opravdu těch rozvodů moc není, no.

Komu jsou děti z rozvedených rodin ve Vaší třídě svěřeny?

To tak tyhle měly tu střádavou péči a ty co byly před tím, ty to vyřešili taky nějak divně, že dostal tu holku tatínek. Asi se domluvili aby nebyly problémy, tak to udělali takhle no.

Stalo se Vám, že byste doporučila dítě do PPP kvůli problémům ve škole zapříčiněným rozchodem rodičů?

No pokud by to nebylo na řádu, spíš jako mluvím s těma rodičema a řešíme tu situaci, oni přijdou a ptaj se, jestli něco není v pořádku, jestli to dítě třeba v něčem nezaostává nebo jak to na něj co působí, ale kvůli problémům kvůli rozvodu ještě ne no. Kvůli jiným problémům to jo, ale to je spíš, že to jsou lajdáci, nepracujou, nebo maj nákou tu dyslexii a tak. Tak to musí být dotazník od školy a podespanej od rodičů. A tak jo tak pomůžou, chodí tam ale hodně dětí.

Probíráte s dětmi ve škole téma rozvod?

Tak třeba když tomu mému klukoj vyhrkly slzy, nebo když, tak řeknu dětem tak to je špatný, představte si, kdyby se to stalo vám, tak prostě tak nárazově, no.

V jakých vyučovacích hodinách je podle Vás vhodné se tomuto tématu věnovat?

Tak spíš ani ne o těch hodinách, no, spíš třeba v nějakým kruhu, jo, nebo o přestávce, no. Jinak teda v prvouce.

V jakém ročníku je podle Vás vhodné s tímto tématem začínat?

To asi je taky na tom, kdy se to přihodí, no, že když bylo třeba teda potřeba rozebrat, i s těma dětma nebo se mnou, tak, klidně asi kdykoliv, no.

Zaměřujete se s dětmi na téma rozvod, když se vyskytne ve třídě konkrétní případ?

Tak o tom trošku jsme mluvili, že to ten kluk nemá třeba lehký.

Je pro Vás těžké otevřít toto téma dětem?

Asi ne no.

Konzultujete problémy dětí, které vznikly v důsledku rozchodu, s rodiči?

No to jo, tak kdyby byl nějaký velkej problém, tak to je jasný, že jo, pak si ty rodiče zavolám do školy i mimo třeba rodičovský a budu to s nima řešit, no. Zas angažovat se nějak přes míru, to taky není správný. To jsou prostě záležitosti rodiny.

A jsou si rodiče vědomy, že tyto problémy, změny, vznikly v důsledku jejich rozvodu?

A to jo.

Jste si jistá v pomoci dětem, které procházejí rozvodovou situací svých rodičů?

Myslím si, ono to je těžký, protože třeba teď říkám, že nechci ublížit ani jednomu ani druhému, a když člověk do těch rodinných problémů nevidí, jenom slyší, co se povídá, tak se to pak těžko soudí, že jo. Takže jako spíš nějaká obecná rada, nějaký utěšení, ale asi bych se do toho nevrátila. Nechat na to sociálku a ať si to prostě vyřešej, povolanejší lidi, no.

Je podle Vás možné vzniklé změny a problémy, které u dítěte vzniknou v tomto období, ve škole nějak zmírnit, ovlivnit, nebo odstranit?

Ale to jo, v tý škole jo. Tak tomu žákovi by měla pomoci i učitelka. Aspoň se snažit nějak se ho pozeptat a zajímat se o něj. A potom když je dobrá komunikace s rodičema, ty školní věci se dají vyřešit, nebo teda zmírnit ty problémy.

Je něco, na co jsme během rozhovoru zapoměli?

Já osobně, by se mi to jako nelíbilo, jo, mně, já si myslím, že to musí být hrozný, ale asi že bych z venku pozorovala, že to dítě je něký jiný to ne no, ale že o dělá problémy, to jako je, to dělá. Já jako matka bych teda tuhle střídavou péči nikdy nechtěla. Takový ty přechody, kdy to dítě má najednou domov tam a tam, teďka to strojení, prát, co jíst a .. hodně problémů,..na nějakou soutěž jede, teď se to řešilo s mamkou, teďka taťka o tom ani neví jo,..i z pohledu učitelky, se v tom orientovat, jo,.. teďka měl oslavu narozenin, mamka o tom ani nevěděla, teďka jede na nějakou soutěž v tancování jo, a říkala ježiš to já ani nevím,.. ale ono to bylo asi dobře skloubený, že to prostě navazovalo, ale že o tom vlastně ani nevědí navzájem.